

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
Taktika õppetool

KAUPO KAIV
3. keskastmekursus

**KAUGÕPPE KASUTAMISE VAJALIKKUS JA VÕIMALUSED
EESTI KAITSEJÕUDUDE VANEMALLOHVITSERIDE
VÄLJAÕPPES**

Lõputöö

Juhendaja

Nooremleitnant Aivar Ots, BA

Tartu 2003

REFERAAT

Töö autor: Kaupo Kaiv

Töö pealkiri: Kaugõppe kasutamise vajalikkus ja võimalused Eesti Kaitsejõudude vanemallohvitseride väljaõppes.

Juhendaja: nooremleitnant Aivar Ots, BA kasvatusteadus

Töö tüüp: lõputöö

Lehekülgede arv: 56

Kasutatud kirjanduse ja allikmaterjalide arv: 26

Tabelite arv: 12

Jooniste arv: 6

Lisade arv: 4

Töö kirjutamise keel: eesti keel

Märksõnad: kaugõpe, internetipõhine õpe, distantsõpe, vanemallohvitseride väljaõpe, statsionaarõpe, lähiõpe, täiendkursused, karjäärisüsteem, traditsiooniline õppeprotsess.

Teema valiku põhjendus: senise kogemuse põhjal on ilmnunud, et vanemallohvitseride väljaõppe korraldamine statsionaarse õppevormina tekitab mitmeid probleeme. Sellega seoses on vaja leida uusi võimalusi õppetöö korraldamiseks. Üheks võimaluseks on vähemalt osaline väljaõppe korraldamine internetipõhise kaugõppena. Sellise õppevormi kasutamine eeldab, et osalejatel on olemas vastavad võimalused ja eelnevad pädevused. Lõputöö eesmärgiks on selgitada vanemallohvitseride valmisolekut internetipõhises kaugõppes osalemiseks.

Uurimistöö objekt: kaugõppe vormis õppemeetod vanemallohvitseride väljaõppes.

Uurimistöö eesmärk: selgitada kaugõppe kasutamise vajadust uue vanemallohvitseride väljaõppe süsteemi kontekstis ning potentsiaalsete õppurite valmisolekut antud õppevormi kasutamise puhul õppetöös osaleda.

Annotatsioon: uurimuses on analüüsitud vanemallohvitseride väljaõppe süsteemi ja toodud välja probleemid, mida ei saa efektiivselt lahendada traditsioonilise statsionaarse õppevormiga. Probleemid tulenevad uudsest situatsioonist, kus allohvitseride täiendõppe- etapid on jagatud väga pika aja peale ja väeosadel on raske saata staažikaid allohvitserite ettenähtud aegadel lähiõppe kursustele. Tutvustades kaugõppe olemust ja selle õppemeetodi kasutamise olemasolevaid kogemusi, pakutakse uudse lahendusena vanemallohvitseride väljaõppe sidumist kaugõppe vormis õppemeetodiga. Autori arvamust toetavad väljaõppe eest vastutavate ekspertide arvamused. Selgitamiseks vanemallohvitseride valmisolekut osaleda kaugõppes, viidi läbi ankeetküsitlused allohvitseride ja nende ülemate seas.

Tulemuste põhjal tehtud järeldused näitavad, et on reaalne käivitada tehnoloogiavahenditel põhinev kaugõppekoolitus vanemallohvitseride teadmiste täiendamise eesmärgil. Seda kinnitavad uurimistulemused, mis näitavad allohvitseride arvuti kasutamise kogemust ja kaugõppes osalemise võimaluste olemasolu. Valikuvõimaluse puhul, omandada teadmisi kas kaugõppe või lähiõppe teel, otsustas peaaegu 50% vastajatest kaugõppe kasuks. Tulemused näitavad, et kaugõppe järele on tekkinud arvestatav nõudlus ka lähtudes sihtgrupi vajadustest.

Autor ei tee ettepanekut asendada statsionaarses õppevormis kursusi täielikult kaugõppega, vaid soovib täiendõppe eesmärgil korraldatavale statsionaarkursusele lisada ettevalmistav kaugõppe-etapp.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. KAUGÕPPE SOBIVUS VANEMALLOHVITSERIDE VÄLJAÕPPESSE.....	7
1.1. Vanemallohvitseride teenistus ja väljaõpe	7
1.1.1. Vanemallohvitseride väljaõppe korraldamisega seotud probleemid.....	8
1.2. Kaugõppe olemus ja sellega seotud mõisted.....	9
1.3. Kaugõppe vahendamise võimalused.....	11
1.4. Kaugõppe kasutamise põhjused.....	12
1.5. Kaugõppe sõjaväelistes organisatsioonides.....	13
1.5.1. Kaugõppe Ameerika Ühendriikide sõjaväes.....	14
1.5.2. Kaugõppe Taani sõjaväes.....	15
1.5.3. Kaugõppe Eesti sõjaväelises väljaõppes.....	16
1.6. Kaugõppe puudused ja kasutamise piirangud.....	16
1.7. Kaugõppe vanemallohvitseride väljaõppes.....	17
2. OLULISED FAKTORID KAUGÕPPE KORRALDAMISEL.....	21
2.1. Motivatsioon, enesedistsipliin ja järelevalve.....	21
2.2. Õppeprotsessis osalejate toetus.....	21
2.3. Rahalised- ja tehnoloogilised ressursid.....	22
2.4. Kvalifitseeritud õppejõud ja tugiisikud.....	22
2.5. Õppearendusprotsess.....	23
3. EMPIIRILISE UURIMUSE METOODIKA.....	24
4. TULEMUSED.....	27
4.1. Võrgupõhises kaugõppes osalemise eeldused.....	27
4.1.1. Arvuti kasutamise kogemus.....	27
4.1.2. Arvuti kasutamise oskused.....	27
4.2. Kaugõppes osalemise võimalused.....	29
4.2.1. Teenistuskoha poolt pakutavad võimalused.....	29
4.2.2. Arvuti kasutamise võimalused väljaspool teenistusaega.....	32
4.2.3. Ülemate teenistuse kõrvalt õppimise kogemused.....	33
4.3. Erinevate õppetöö korraldamise vormide eelistamine.....	34
4.3.1. Suhtumine kaugõppesse.....	35
4.3.2. Suhtumine erinevatesse kaugõppe korraldamise mudelitesse.....	37
4.3.3. Kaugõppes osalemise mõju teenistusülesannete täitmisele.....	39
4.3.4. Kaugõppe ja statsionaarõppe rakendamise positiivsed ja negatiivsed küljed...	40
KOKKUVÕTE	44
SUMMARY.....	46
KASUTATUD KIRJANDUS.....	47
LISAD.....	50
Lisa 1 Vanemallohvitseride karjäärüsteemi projekt.....	55
Lisa 2 Küsimustik ülematele	50
Lisa 3 Küsimustik vanemallohvitseridele.....	52
Lisa 4 Tulpdiagramm erinevatele kaugõppe korraldamise mudelitele antud hinnangutest.....	56

SISSEJUHATUS

Vanemallohvitseride rahu- ja sõjaaja ülesannete täitmiseks vajaminevate oskuste saavutamine eeldab nende väljaõppes suurt osakaalu praktilistel harjutustel. Ilma praktikata on väga raske omandada teadmisi, mis õpetavad käitumist erinevates lahingusituatsioonides. Eelneva jutu põhjal võiks järeldada, et kaugõppe vormis õppimine tegevteenistuses olevate sõjaväelaste jaoks on üpriski ebareaalne. Antud uurimus tõestab siiski vajadust kaugõppe vormis pakutava väljaõppe järele.

Uurimuse valdkond

Seoses vanemallohvitseride uue väljaõppe süsteemi kavandamisega vajab uuesti analüüsimist nii õppetöö sisu kui läbiviimise korraldus. Käesolev lõputöö keskendub vanemallohvitseride väljaõppesüsteemis õppetöö korraldamise analüüsile.

Eesti Kaitsejõududes on põhiliseks vanemallohvitseride väljaõppekeskuseks Kaitseväe Lahingukool ja antud töös vaadeldakse selle õppeasutuse baasil korraldatava väljaõppe organiseerimise võimalusi.

Teema

Siiani on kasutatud vanemallohvitseride õpetamisel statsionaarõppe vormi. Uudne süsteem eeldab, et allohvitser erinevatel karjääri etappidel läbib vastava väljaõppe, mis toimub suurte ajaliste vahedega. Samuti tähendab õppetöös osalemine teenistuse katkestamist õppimise ajaks. Selle tagajärjel võivad tekkida probleemid, mis väljenduvad: (a) varemõpitu unustamises enne järgmise õppetöö etappi sisenemist, (b) eemalolekus teenistusest ja pere juurest. Lisaks tuleb arvestada, et lähiaastatel on enamus õppijaid erineva eelneva väljaõppega. Sellest tulenevalt tuleks õppetöö korraldamisel vajadusel tagada eelneva teadmiste pagasi ühtlustamine. Need on probleemid, mida statsionaarse õppetööga on raske lahendada. Antud töös soovitakse selgitada, kas kaugõppe kasutamine statsionaarsete õpingute toena võiks pakkuda antud probleemidele lahendusi.

Töö teemaks on: kaugõppe kasutamise vajalikkus ja võimalused Eesti Kaitsejõudude vanemallohvitseride väljaõppes.

Eesmärk

Uurimistöö eesmärk on: selgitada kaugõppe kasutamise vajadust uue vanemallohvitseride väljaõppe süsteemi kontekstis ning potentsiaalsete õppurite valmisolekut antud õppevormi kasutamise puhul õppetöös osaleda.

Uurimistöö meetodika

Selleks, et selgitada kaugõppe kasutamise võimalusi ja vajadust allohvitseride väljaõppes on analüüsitud uut karjäärisüsteemi projekti ja sellest tulenevaid nõudeid

väljaõppe korraldamisele. Selgitamaks kaugõppe vormi kasutamise korral õppijate eeldusi ja võimalusi õppetöös osalemiseks viidi läbi ankeetküsitlus vanemallohvitseridele ja nende ülematele väeosades.

Tulemused

Vanemallohvitseride väljaõppe projekti analüüs ning teiste riikide sõjavägede kogemused kaugõppe kasutamisel osutavad sellele, et kaugõppe kasutamine võib olla otstarbekas ning vajalik täiendus statsionaarõppe vormis õppetöole.

Küsimustiku teel kogutud andmed osutavad sellele, et nii allohvitseride kui nende ülemate hulgas on olemas küllalt suur toetus kaugõppevormi kasutamisele. Samuti näitavad tulemused, et enamasti on olemas (a) põhilised võimalused kaugõppes osalemiseks ning (b) potentsiaalsetele õppuritele vajalikud eeldused (arvuti kasutamise oskus) sellises õppetöös osalemiseks. Samas viitab tulemuste analüüs ka sellele, et uue õppevormi kasutamisel tuleb vajadusel lisatingimusena arvestada sissejuhatava arvutikoolitusega.

Töö struktuur

Oma ülesehituselt on töö jagatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade vanemallohvitseride väljaõppe korraldamise süsteemist, selgitatakse kaugõppe olemust ning tuuakse välja olemasolevad kogemused kaugõppekoolituse kasutamisest. Peatüki lõpus esitatakse kokkuvõtlikult põhjused, miks peaks sellist koolitusmeetodit allohvitseride väljaõppes kasutama. Teises peatükis kirjeldatakse kaugõppekoolituse käivitamise seisukohast olulisi faktoreid. Siin põhjendatakse ära, miks uuritakse kaugõppe käivitamise võimaluste väljaselgitamiseks ainult sihtgrupi valmisolekut. Kolmas peatükk kirjeldab empiirilise uurimuse metoodikat ja neljandas peatükis esitatakse selle tulemused.

Tulemuste põhjal tehtud järeldused näitavad, et on täitsa reaalne käivitada kaugõppe koolitus vanemallohvitseride teadmiste täiendamise eesmärgil. Sihtgrupi valmisolekut kaugõppes osalemiseks on kirjeldatud näitlikustavate tabelite ning skeemidega.

1. KAUGÖPPE SOBIVUS VANEMALLOHVITSERIDE VÄLJAÕPPESSE

1.1. Vanemallohvitseride teenistus ja väljaõpe

Eesti kaitseväge organisatsioonides on mitmeid erinevate juhtimistasemete ja erialadega seotud vanemallohvitseride ametikohti. Allohvitseride ametikohad on näiteks: jaoulem-instruktor, rühmavanem, kompaniiveebel, väljaõppe allohvitser-instruktor, tagala-allohvitser, staabiallohvitser.

Käesoleval ajal viiakse läbi vanemallohvitseride baaskursusi (VABK), mille läbimine annab lõpetajale rahuaja jalaväerühma jaoinstruktori ja sõjaaja rühmavanema kvalifikatsioonile. Esialgu puuduvad täiendavad kursused, mis valmistaksid vanemallohvitseri ette teiste ametikohtade jaoks. Hetkel on kaitseväge olukorras, kus allohvitseri ülendatakse ja määratakse kõrgema positsiooniga ametikohale sageli ilma vastavat väljaõpet läbimata.

Kaitsejõudude Peastaabi personaliosakonna kaitseväge hariduse- ja väljaõppe jaoskonna ülem major Aivar Salekeišin juhib tähelepanu vajadusele määrata nõuded vanemallohvitseride haridusele ja kvalifikatsioonile. Need nõuded peaks kehtestama kaitseminister. Lähtuvalt kvalifikatsiooninõuetest oleks võimalik välja töötada vastavad õppekavad (Salekeišin 2003). Enne kui kaitseminister midagi kinnitada saab, on ministeeriumile vaja esitada vastavad projektid.

2002. aastal töötas KJ Peastaabis töögrupp, mis tegeles väljaõppe struktuuri ja sisu reformimise küsimustega. Selle töögrupi üheks ülesandeks oli vanemallohvitseride karjäärisüsteemi loomine ning selle seostamine ametikohtadele vastavate väljaõppe etappidega. Töötati välja esialgne vanemallohvitseride „karjäärisüsteemi projekt“ (vt lisa 1). Projektis on näha, et vanemallohvitseride väljaõppe ei piirdu ainult baaskursusega. Edukas karjäär eeldab kogu teenistusaja jooksul teatud kindlate täiendõppe-etappide läbimist (Toomik 2002).

Karjäärisüsteemi projekti elluviimisel tekib konkurents kõrgema väljaõppe taseme nõuetega ametikohtadele kandideerimisel. Karjäärisüsteemile vastava väljaõppemudeli kinnitamine tagab ka selle, et auastmes ülendamine ei saa toimuda enam ilma vajaliku väljaõppe-etapi läbimiseta. See peaks tekitama olukorra, kus vanemallohvitserid on ise huvitatud neile vajaliku väljaõppe õigeaegsest ja edukast läbimisest. Allohvitseride väljaõppega tegelevad õppeasutused peaksid omalt poolt olema valmis mitmekülgse ja kaasaegse koolituse pakkumiseks.

KV Lahingukooli ülem kapten Tarmo Laaniste märkis, et kuigi vanemallohvitseride karjäärisüsteemi projekt ei ole veel kinnitatud, tehakse selle alusel juba tööd. Väljaõppe

läbiviimist on alustamas erialakoolid suurtüki, - side, - ja pioneerieriala valinud allohvitseride jaoks. Põhiliseks vanemallohvitseride väljaõppekeskuseks jääb ikkagi KV Lahingukool, kes vastutab kõikide täiendõppekursuste läbiviimise eest. Hetkel ollakse valmis alustama vanemallohvitseride baasharidusele järgneva kompaniiveebli kursusega (vt lisa 1). Koostamisel on ka staabiallohvitseri kursuse õppekava, mis peab vastama staabiveebli ametikoha kvalifikatsiooninõuetele (Laaniste 2003).

1.1.1. Vanemallohvitseride väljaõppe korraldamisega seotud probleemid

Enne 2001. aastat vanemallohvitseri kursuse läbinutele täiendõppe korraldamine

42- nädalane VABK käivitus alles 2001. aasta sügisest. Nimetatud kursuse on läbinud hetkel kaks lendu (kokku 54 inimest). Ülejäänud väeosades töötavad vanemallohvitserid on varasemal perioodil lõpetanud ligikaudu 12 nädalat kestva baaskursuse. Nende kursuste lõpetajate jaoks ei ole kavas korraldada täiendavaid kursusi, mis kataksid erinevused nüüdse pikema kursusega. Nende õppurite võimalused „lünkade“ täitmiseks on omandada puuduvad teadmised teenistuse käigus või iseõppimise teel. 42- nädalane VABK annab selle läbinutele kutsekeskhariduse. Varem õpingud läbinutel seda ei ole.

Major Salekeišin näeb ühe võimalusena pakkuda 12- nädalase ettevalmistusega inimestele puudavas osas täiendõpet. Ka neil peab olema võimalus saada kutseharidust, kuna nad tegelikult omavad juba oma praktiliste oskustega vajalikku kvalifikatsiooni, aga neil pole olnud lihtsalt võimalust läbida 42- nädalast kursust. Tuleb otsustada, mida neile õpetada ja kuidas väljaõpet pakkuda. Eesmärk on saada kõik soovijad baashariduse ühele ja samale tasemele (Salekeišin 2003).

Probleemid täiendkursustel osalemisel

VABK läbimine on vanemallohvitseride ametikohal teenimise vältimatu eeldus ja sinna pääsemiseks ei ole väeosade poolt tehtud ka mingisuguseid otseseid takistusi. Edasistel täiendõppekursustel osalemine võib teenistuses viibivale vanemallohvitserile tekitada mitmeid probleeme. Näiteks 2002. aastal ebaõnnestus KV Lahingukoolis kompaniiveebli kursuse käivitamine, kuna soovijaid oli kursuse avamiseks liiga vähe. Põhjuseks oli see, et tegevteenistuses olevad teenekad vanemallohvitserid on väeosadele niivõrd vajalikud, et neid ei taheta lihtsalt täiendõppele lubada. Eriti tõsine on olukord siis, kui küsimus on pikemaajalises statsionaarõppes (Toomik 2002).

Ilmselt ei ole väeosad huvitatud vanemallohvitseride pikast eemalviibimisest täiendkoolitusel. Väeosade vajadustest lähtuvalt tuleks täiendõppekursus statsionaarõppena teha võimalikult lühike. Kursuse lühendamisel võib tekkida olukord, kus kõike vajalikku ei

ole aja puudusel võimalik õpetada. Järelikult tuleb väljaõpe organiseerida nii, et õpetatakse ainult väga olulisi asju ning seda tuleb tõenäoliselt teha intensiivselt ja kontsentreeritult. Sellisel juhul võib soovitud õpitulemuste saavutamise raskusi tekkida aga koolitatavatel.

Õppetöö korraldamise probleemid lähtuvalt kursuste ajalisest hajutusest

Ilma küllaldase ettevalmistuseta intensiivkursusel osalemine võib olla õppurile raske eriti siis, kui viimasest koolitustsüklist on möödunud mitu aastat ning õpitu on juba ununenud. Vanemallohvitseride karjääri projekt näeb ette just sellist olukorda, kus täiendõppekursuste vahelised teenistusperioodid on 3 - 5 aastat pikad (vt lisa1). Uute asjade õpetamine eeldab, et varemõpitu on meeles. Pikkade ajavahedega õppetöö korraldamisel on oluline, et tagatakse varasemate teadmiste eelnev värskendamine.

Edukalt toimiva täiendõppe süsteemi organiseerimisel tuleks eelnevalt arvestada kõigi osapoolte vajadustega:

- (a) õppeasutuse seisukohast- väljaõppe kvaliteet ei tohi kannatada ehk olulisi õppetöö eesmärke peab olema võimalik saavutada;
- (b) väeosade seisukohast- allohvitseri alalised teenistusülesanded ei tohi kannatada;
- (c) õppuri seisukohast- väljaõppe peaks olema jõukohane ja arvestama õppuri võimalustega.

Eesti Kaitsejõududes on väljaõppe organiseerimise tüüplahenduseks statsionaarsed kursused. Eelpool kirjeldatud probleemide lahendamiseks ei tundu traditsiooniline lähenemine õppetöö korraldamisel enam küllaldaselt rahuldavaid lahendusi pakkuvat.

James B. Ellsworth on uurinud kriitilisi puudujääke Ameerika Ühendriikide (USA) traditsioonilises väljaõppes. Ajaloost teadaolevad treeningumudelid on osutunud nii efektiivseteks, et ülemad hoiavad sellest kramplikult kinni. Viimase aja uurimused näitavad aga, et oleks vaja muudatusi (Ellsworth 2000). Enne kui hakata pakkuma lahendusi, tuleks kõigepealt tutvuda traditsioonilise statsionaarselt korraldatud väljaõppe alternatiividega. Üheks selliseks võimaluseks oleks kaugõppe kasutamine.

1.2. Kaugõppe olemus ja sellega seotud mõisted

Et saada paremini aru kaugõppe olemusest, tuleb lahti seletada mõned alljärgnevad mõisted. Siinkohal on võetud aluseks Tallinna Pedagoogikaülikooli kaugkoolituse projektijuhi Sirje Virkuse artikkel, kus ta selgitab kaugõppe tähendust ja teisi selle terminiga lähedalt seotud mõisteid.

Traditsiooniline koolitus hõlmab selliseid koolitussituatsioone, kus õpetaja ja õpilane puutuvad vahetult kokku ning peamiselt suheldakse verbaalselt.

Kaugkoolitus vastupidi, hõlmab koolitussituatsiooni, mida iseloomustab õpetaja ja õppija eraldatus ning suhtlemist vahendavad mehhaanilised või elektroonilised vahendid. Õpetamist tarbitakse selle tootmisest erineval ajal ja kohas ning õppijani jõudmiseks tuleb õpetamist salvestada ja edastada. Õppija ja õpetaja vahel võib olla interaktsioon, kuid see on suuresti mõjutatud kaugusest või ajategurist ning seega erineb selline õpetamine oluliselt klassiruumis toimuvast (Virkus 2001).

Kaugõppe koolituse iseloomustamiseks võidakse kasutada nii kaugõppe kui ka kaugkoolituse terminit. Virkus selgitab kaugkoolituse ja kaugõppe vahekorda järgnevalt. Kaugõpetamine viitab ühele osale kaugkoolitusest, sest kaugkoolitus haarab nii õpetamise kui õppimise (Virkus 2001). Selle selgituse põhjal tuleks kaugõppe vormi iseloomustamiseks kasutada väljendit kaugkoolitus. Hetkel on tavainimese jaoks harjumuspärasem siiski kaugõppe termin ning seda kasutab ka Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) Täiendõppe Keskus. Oluline on siinjuures rõhutada, et mõlemat mõistet iseloomustab õpetaja ja õppija eraldatus ja edaspidises käsitluses on tähelepanu all on just selline situatsioon. Antud töö puhul nimetatakse traditsioonilist koolitust edaspidi statsionaar- ehk lähiõppeks ja kaugõppe koolitust kaugõppeks- ehk distantõppeks.

Kaugõppega väga tihedalt seotud mõiste on avatud õpe. Tihtipeale kasutatakse neid sünonüümina, kuid asjatundjad peavad neid ikka eritähenduslikeks. Avatud õppe all mõistetakse eelkõige eesmärki või hariduspoliitikat. Seda iseloomustab korralduse paindlikkus ja põhjalikud muutused tavapärastes suhetes õpetaja ja õppija vahel. „Avatud ülikooli“ nimetust kasutavad institutsioonid tavaliselt deklareerivad avatust selles mõttes, et nad ei rakenda aja ja juurdepääsupiiranguid, kuid kõige muu osas võivad nad olla üsna suletud (Virkus 2001). Kaugõppe võib olla avatud õppe üheks väljundiks.

Kaugõppe koolitusega seotud terminid on veel näiteks paindlik õpe, hajus õpe, arvutipõhine õpe, virtuaalõpe, e-õpe, võrguõpe, veebipõhine õpe (Virkus 2001). Neid kõiki võidakse kasutada kaugõppe koolituse iseloomustamisel.

Kaugõppe alla võib lugeda kolme erinevat õppimismetoodikat:

- õpilase ja õpetaja vaheline õppimine;
- õpilaste omavaheline õppimine;
- iseseisev õppimine (Wheeler 2002).

Lisaks õppijatele ja õppejõududele on kaugõppesüsteemis väga oluline roll veel vahendajatel ehk tuutoritel ja abipersonalil. Tuutorite ülesanne oleks õppejõudude ja õppijate vahelise silla loomine. Nad peavad järgima õppejõu poolt kehtestatud direktiive. Abipersonal on selleks ühenduslülilik, mis hoiab kogu kaugõppesüsteemi koos ning õigel teel (Kiili J, Kiili M 1999:14-15).

1.3. Kaugõppe vahendamise võimalused

Trükitud materjalid kaugõppes

Trükitud materjalid on kaugõppe aluseks ning nendest on arenenud kõik ülejäänud õppematerjalide esitamise/edastamise süsteemid (Kiili J, Kiili M 1999:34-35). Algselt kasutati kaugõppe korraldamiseks posti- või mingil muul teel levitatavaid kirjalikke õppematerjale, mille alusel toimus õppetöö. Sellist õpetamise vormi võidi nimetada ka kiriõppeks.

Tehnoloogiavahendid kaugõppes

Kuna kaugõppe kõige iseloomustavaks näitajaks on õppija ja õpetaja eraldatus, tuleb leida vahend, mis aitaks seda takistust kõrvaldada. Vastasel juhul on raske luua kaugõppe näol väärilist alternatiivi statsionaarõppele.

Kaasajal on kaugõppe rakendamise üheks eelduseks infotehnoloogia vahendite kaasamine õppeprotsessi. Tehnoloogiavahendid annavad õppimisvõimaluse neile, kes ei saa osaleda traditsioonilises õppeprotsessis geograafilistel, majanduslikel, perekondlikel, tervislikel või tööalastel põhjustel (Virkus 1996).

Arvutid kaugõppes

Arvuteid võidakse kaugõppes kasutada erinevatel eesmärkidel:

- (a) Arvuti abil saab õpetada. Selle jaoks on olemas mitmeid arvutiprogramme, mis võimaldavad teha erinevaid harjutusi, praktilisi töid, simulatsioone ja mängu.
- (b) Arvuti abil organiseeritud õppeprotsessi ning õppimist ja õppijaid kajastavate andmebaaside pidamist nimetatakse arvuti juhitud õpetamiseks.
- (c) Arvuti vahendusel saab suhelda (e-post, arvutikonverents, elektronajakirjad).
- (d) Arvuti abil saab esitleda multimeediaal põhinevat õppematerjali, mida säilitatakse CD-l. Selle eesmärgiks on ühendada erinevad hääle- video- ja arvutitehnoloogiad üheks tervikuks (Kiili J, Kiili M 1999:52).

Arvutid kergendavad õppimist sobivas individuaalses tempos ning suurendavad õppematerjalide kättesaadavust (Kiili J, Kiili M 1999:53).

Internet kaugõppes

Tehnoloogilistest vahenditest on kaugõppe vahendamiseks sobiv internet ning selle sünkroonse- ja asünkroonse kommunikatsiooni võimalused. Sünkroonse kommunikatsiooni vahendid võimaldavad samaaegset inimestevahelist suhtlust ja andmete edastamist. Asünkroonseteks kommunikatsiooni vahenditeks loetakse näiteks elektronposti ja ka ülemaailmset hüpermeediasüsteemi www, mida on võimalik kasutada informatsiooni allikana (Virkus 1996). Arvuti kasutamine on käesoleval ajal ilmselt kõige mitmekülgsem ja tõhusam

lahendus kaugõppe korraldamiseks. Moodne sõna sellisel kujul korraldatava õppeprotsessi iseloomustamiseks on e-õpe.

Praegu on olukord nii kaugel, et on olemas terve hulk õpikeskkonnaks vajalikke tasuta tarkvarasüsteeme. Kaks arvestatava väärtusega õpikeskkonda on näiteks Euroopast: MinerDesk ja Claroline (Remi 2002).

1.4. Kaugõppe kasutamise põhjused

Maailmas kasutatakse õppetöö läbiviimisel üha enam kaugõpet. Peeter Normak Tallinna Pedagoogikaülikoolist leiab, et seoses ühiskonnas viimastel aastatel toimunud kardinaalsete muudatustega vajab suur hulk inimesi mittestatsionaarset täiendkoolitust ja ümberõpet. Samuti on ühiskonnas terve hulk inimesi, kellel ei ole võimalik lähiõppes õppida, kuid kellele tuleb luua võrdsed hariduse omandamise võimalused. Selline olukord tingib vajaduse kaugõppe vormis pakutava hariduse laiendamiseks (Normak 1997).

Kaugõppevormi kasutamisega kaasnevad võimalused

Üks kaugõppe leviku põhjuseid on, et see võimaldab täiendada töötajate teadmisi otse töökohal. Kaugõpe võimaldab teadmisi täiendada erinevates valdkondades tööd katkestamata (Kiili J, Kiili M 1999:10). Põhiliseks kaugõppe sihtgrupiks loetakse töötajaid, kes ei saa oma töötegevust katkestada, kuid kes teatud asjaolude tõttu vajaksid ümberõpet. Samuti kuuluvad sihtgruppi töötajad, kes sooviksid terviklike koolitusprogrammide läbi oma kvalifikatsioonijärku tõsta. (Normak 1997).

Võrreldes lähiõppega võiks kaugõppe eelistena loetleda järgmisi asjaolusid:

- õppimisvõimaluse pakkumine suuremale osale elanikkonnast;
- nende õppijate vajaduste rahuldamine, kes ei saa mingil põhjusel osaleda lähiõppes;
- välislektorite kaasamine;
- erineva sotsiaalse, kultuurilise, ja majandusliku tausta ning erinevate kogemustega õppijate ühendamine (Kiili J, Kiili M 1999:16-17);
- korraga saab õpetada märgatavalt suuremat arvu õpilasi ning sellega kaasneb ka aja ja raha kokkuhoid (Koefoed 2003);
- kaugõppe abil saab rakendada nii individuaalõpet kui ka grupitööd (Fletcher 2003);
- tehnoloogilised abivahendid võimaldavad saada igasugust abimaterjali õppimise ajal, sest õppijal on alati võimalus külastada soovituslikke viiteid (Winkler, Leonard, Shanley 2001:30);
- sellist tüüpi õppega saab tegeleda väga erinevates kohtades ja situatsioonides: kodus, tööl, klassiruumis jne (Winkler, Leonard, Shanley 2001:30), (Fletcher 2003).

Kaugõppes toimuva õppeprotsessi tunnused

Kaugõppe kasutamisel iseloomustab õpetamisprotsessi kõige paremini sõna paindlikkus. Kaugõppe puhul saab õpetaja õppijate soovidele paindlikumalt reageerida (Virkus 1996), (Winkler, Leonard, Shanley 2001:30), (Koefoed 2003). Õpetaja valib ise informatsiooni edastamise aja ja hulga, tehes otsuse õpilase vastuvõtlikkuse ja reageerimiskiiruse põhjal (Fletcher 2003). Õppija seisukohast lähtudes on positiivne see, et õppida saab vastavalt oma võimetele ja soovidele sobivas tempos ja kohas (Kiili J, Kiili M 1999:10). Arvutid annavad õppeprotsessi ülesehitamiseks piiramatud võimalused, muutes sellega väljaõpet ka atraktiivsemaks (Winkler, Leonard, Shanley 2001:35). Arvutipõhises õpikeskkonnas Claroline'is saab näiteks lisaks kaugõppekursuse ülesriputamisele suhelda teiste õppuritega, vaadata videoid, täiendada kalenderplaani ning uurida kursusega seotud viiteid (Remi 2002).

Kaugõppe tulemuslikkus

Dexter Flecheri andmetel esitatakse lähiõppes õpilasele ühes klassitunnis keskmiselt kolm küsimust. Ühe arvutipõhise kaugõppetunni kohta tuleb neid 120-145. Iga üksik õpilane küsib klassitunnis 0,11 küsimust. Kaugõppetunnis tuleb küsimusi 20-30 õpilase kohta. On leitud, et kaugõppe puhul õpib inimene kiiremini ja parem on ka õppijate informatsiooni otsimise oskus. Suurem õppimise kiirus ei olegi nii üllatav, kuivõrd see, et ka õpitulemused on paremad. Kõrgem saavutatav õppetöö efektiivsus tuleneb just sellest, et erinevalt klassitunnist on kaugõppe puhul õpetaja õpilasega üks- ühele suhtluses (Fletcher 2003).

1.5. Kaugõppe sõjaväelistes organisatsioonides

Süsteemid, mis sobivad tsiviilstruktuuridele, ei pruugi kohanduda sõjaväe kontekstis. Kaugõppe ei ole selles osas kohanemiraksustes, vaid otse vastupidi. Tehnoloogiapõhine distantsõpe on võtmeelement tuleviku sõjaväeharidusele. Sõjaväelised õppeasutused püütakse arendada selles suunas, et oleks võimalik pakkuda arvutipõhist õpet (Curda S. K, Curda L. K 2003). Kaugõppe kasuks otsustamisel on sõjaväe kontekstis põhilised märgusõnad: info edastamise kiirus, aja ja raha kokkuhoid.

Tänapäeva sõjavägi moderniseerub pidevalt ja varustuse edasiarendamise plaanid täienevad. Sõjaväelased võivad leida end ükskord keskkonnast, mis on neile täielikult uus. Samal põhjusel nagu raamatukogud, peaks ka kaugõppe olema kogu aeg käepärast. Selline olukord mitte ainult ei soosi kaugõpet, vaid nõuab ka selle järjepidevalt töös hoidmist (Winkler, Leonard, Shanley 2001:30).

Orlansky ja String on viinud läbi uuringuid (1977 ja 1979) ja leidnud, et keskmine aja kokkuhoid sõjaväesüsteemis oleks arvutipõhise õppe puhul 30% (Fletcher 2003), (Leonard jt 2001:7). Kaugõppekursused tulevad ajaliselt lühemad kui samal õppe-eesmärgil organiseeritud lähiõpe. Kursuse lühendamise teevad võimalikuks tehnoloogilised vahendid ja rahaliselt vähenevad koolituskulud potentsiaalsete lähiõppe instruktorite arvelt (Winkler, Leonard, Shanley 2001:10).

Armee vajaduste kõrval saab arvestada ka sõdurite individuaalseid vajadusi. Kaugõppe puhul ei pea õppijad oma üksuse ja perekonna juurest eemal viibima (Winkler, Leonard, Shanley 2001:30).

Kaugõppe kasutamise kohta välisriikide sõjaväelistes süsteemides on näitena kirjeldatud Ameerika Ühendriikide- ja Taani sõjaväe kogemust.

Kõrgetasemeline e-õpe on muutnud Ameerika Ühendriikide sõjaväe kõige suuremaks kaugõppe kasutamise institutsiooniks USA-s (Eskey 2002). Taani sõjaväe kogemus võib olla Eesti jaoks omaltpoolt kohane näide, kuna tegu on suhteliselt väikese riigi ja sõjaväega.

1.5.1. Kaugõppe Ameerika Ühendriikide sõjaväes

Kaugõppe toetab USA armee põhieesmärkide saavutamist õppetreeningu-, töötajate kvalifikatsiooni tõstmise- ja juhtide koolituse osas (Shanley, Leonard, Winkler 2001:2).

Sellise õppimismudeli kasutuselevõtt tulenes vajadusest harida sõjaväelast ja sobitada seda haridust tema individuaalse sõjaväelise karjääriga. Kuna igal sõjaväelasel on oma alalised teenistuskohused, siis oli väga oluline pakkuda sõduritele õppimisvõimalusi, mis arvestaksid nende karjääri ja mobiilsete eluviisidega. Hariduse sõjaväelastele kättesaadavamaks muutmine aitab tõsta motivatsiooni ning saavutada edu (Eskey 2002).

Ameerikas aitab kaugõppe kiiremini täita kvalifitseeritud kaadri puudujääke nii sõdurite kui ka allohvitseride osas (Winkler, Leonard, Shanley 2001:35). Autorid osutavad sellele, et juhul kui teatud erialadel tekib kvalifitseeritud kaadri puudujääk, on kasulik kasutada kvalifikatsiooni muutmise [ümberõppe] põhimõtet. Selline lähenemine kiirendab kaadripuuduse likvideerimist, kuna teenistusse pole vaja võtta uusi inimesi. Uute inimeste koolitamisel ei ole võimalik kasutada kaugõpet ja lisaks sellele tuleb nende väljaõppesse lisada alati baaskursuse tsükkel. Ümberõppe puhul kasutatakse osalist kaugõppekoolitust, kuna sellisel juhul on tegemist juba mingi eriala omava sõduri või allohvitseriga (Winkler, Leonard, Shanley 2001:10).

Paljud allohvitserid edutatakse siiski enne vajalikku väljaõppe-etapi läbimist. Kaugõppe kasutuselevõtt vähendab analoogseid juhtumeid ja hõlbustab allohvitseril õigeaegse väljaõppe saamist (Shanley, Leonard, Winkler 2001:63).

Ameerika sõjaväes tehtud uurimus (1992) näitas, et lähi- ja kaugõppe õpitulemused ei erinenud paljudel juhtudel üksteisest. Paremaid tulemusi saavutati pioneerikursusel, tulejuhtide kursusel ja ühel juhtimistasandi kursustest. Samuti leiti uurimuses, et kaugõppe korras õpetamise puhul omandati väga head teadmised võrreldes lähiõppega (Leonard jt 2001:6-7).

Kaugõppe ja statsionaarõppe kombineeritud kasutamise kohta USA sõjaväes saab tuua näiteks ühe 'kapteni taseme' kursuse, mis koosneb kolmest etapist. Esimene etapp on 240 tundi ja koosneb internetipõhisest asünkroonses kaugõppe-tsüklist, kusjuures aeg selle koolituse läbimiseks on võimalik valida ise. Teises etapis on 60 tundi asünkroonses õpet ja 120 tundi sünkroonõpet. Kolmas etapp, pikkusega kaks nädalat, on statsionaarõpe selleks ettenähtud väljaõppekeskuses. Mõnel juhul võib kolmas etapp kesta kuni neli nädalat (Leonard jt 2001:22).

Ameerika sõjavägi paneb väljaõppes üha enam rõhku sõjaväelaste üldharidusele. Riik soovib anda sõjaväeliste juhtidele laiemaid teadmisi erinevate tsiviilinstiitutsioonide, eri regioonide ajalooliste eripärade ning üleüldise olukorra kohta maailmas. Parem üldharidus võimaldab kriitilistes olukordades langetada kvaliteetsemaid otsuseid (Winkler, Leonard, Shanley 2001:32).

Üldhariduse kvaliteedi parandamiseks on käivitatud armee e-õppe programm. Selleks tehakse koostööd ülikoolide ja kolledžitega. Programmi kaudu prognoositakse lähima 4 - 5 aasta jooksul anda haridust ligikaudu 80 000-le sõjaväelasele (Eskey 2002).

1.5.2. Kaugõppe Taani sõjaväes

Taani sõjaväes alustati kaugõppe kasutamist 1960ndate aastate paiku. Tänaeni on säilinud kiriõppe kasutamine, mis tähendab seda, et õpetaja ja õpilane vahetavad õppetööd puudutavat materjali postiteenistuse abil. Lisandunud on arvutipõhine- ja internetipõhine kaugõppe vorm. Kaugõpet kasutatakse lähiõppe sissejuhatamiseks – st, et õpilasel tuleb lahendada teatud ülesanded kaugõppe teel enne, kui ta saab alustada õppimist statsionaarsel kursusel. Samuti kasutatakse kaugõpet kohati piiratud konkreetse valdkonna- või teema õpetamiseks (Koefoed 2003).

1.5.3. Kaugõppe Eesti sõjaväelises väljaõppes

Eestis on käesolevaks hetkeks kaugõppevormi kasutatud reservrühmaülema- ja erialaohvitseride väljaõppes. Kursused toimuvad KVÜÕA Täiendõppe Keskuse baasil. Eesti kaitseväge kaugõppe kogemuste alljärgnev esitus põhineb Täiendõppe Keskuse distantsoõppe ülema major Ülo Raudmäe selgitusele.

Täiendõppe Keskuse poolt korraldatavate kursuste läbiviimisteks kasutatakse internetipõhist õpikeskkonda *Learning Management System* (LMS). Seda on võimalik kasutada neljal tasandil: süsteemiadministraatori-, kursuse disaineri-, instruktori-, ja õpilase tasandil. Õppekeskkond võimaldab edasi anda teksti, pilte ja vajadusel ka multimeediat. Selles saab korraldada kursuslaste teadmiste kontrolli, lastes neil lahendada koduseid ülesanded või õppejõu poolt koostatud teste.

Et õppekeskkonda saaks kasutada, on vaja süsteemiadministraatorit, kes haldab ja hoiab kogu süsteemi tehniliselt korras, ning arendab seda vajadusel. Administraator määrab vastavalt tasanditele kõigile kasutajaõigused. Süsteemi võivad kasutada korraga vähemalt tuhatkond õppurit.

Kursuse disainer koostab ja disainib soovitud kursuse, tehes koostööd õppejõududega. Disaineri poolt koostatud kursusele saab määrata niipalju instruktoreid kui vaja. Arvestada tuleb, et üks instruktor ei suuda toime tulla rohkema, kui 25 kursuslasega. Piirangu paneb koduste ülesannete maht ja nende parandamine, samuti pidev interneti- ja õpikeskkonna vahendusel õppuritega suhtlemine.

Instruktor on see, kes õpetab kursuslasi, nende küsimustele vastab ning jälgib, kuidas keegi oma õppimisega tegeleb. Koos disaineriga on tal võimalus edastada vajalikku lisamaterjali ja õpilastega elektroonilisel teel suhelda. Õppekeskkond võimaldab ka sünkroonset õpilaste omavahelist suhtlemist ning seal on olemas oma elektrooniline raamatukogu (Raudmäe 2003).

1.6. Kaugõppe puudused ja kasutamise piirangud

Nii nagu on piiritletud statsionaarõppe võimalused, pole ka kaugõppe kaugeltki ilma puudusteta. Kui kaalutakse uue õpetamismooduse liitmist väljaõppesüsteemi, tuleb teada ka selle võimalusi ja omapära.

1) Täismahus distantsoõppe puhul jäävad ära grupitöö eelised, kuna arvuti ei ületa lähiõppega seotud näost- näkku vestlemise efektiivsust. Puudujäägid tuleb korvata lähiõppe elementide (grupitööd, seminarid) sissetoomisega kaugõppe kursusele (Leonard jt 2001:1).

2) Kaugõpet saab kasutada ainult teadmiste edasi andmiseks, vastupidiselt statsionaarsele õppele, kus saab tegeleda nii hoiakute, teadmiste kui ka oskuste õpetamisega (Koefoed 2003); (Salekeišin 2003).

3) Õppijate suhteliselt suur isoleeritus üksteisest ja motiveerivad faktorid, mis tulenevad konkurentsist teiste õppijatega, puuduvad.

4) Seni kuni õppejõud ja õppija harjuvad tehnoloogiast tuleneva süsteemiga, on nende omavaheline suhtlemine pärsitud (Kiili J, Kiili M 1999:66).

5) Tasuta saadaval olevad võrgupõhised õpingusüsteemid, näiteks *Learning Management System*, ei võimalda konfidentsiaalse- või ametkondliku materjali kasutamist (Raudmäe 2003).

Kaugõpet ei tohi võtta kui lähiõppe väljatõrjujat. Senikaua kui seda ei teha, ei tohiks ka puudused olla probleemiks. Kõike seda, mida ei saa teha distantsilt, tuleb õpetada lähiõppes.

1.7. Kaugõpe vanemallohvitseride väljaõppes

Analüüsid avatud õppe ja kaugõppe võimalikke arengumudeleid Eestis, toob Mart Laanpere oma tegevuse õigustamiseks välja mitmeid põhjusi. Üks nendest on see, et nii teadvustatakse endale võimalikke alternatiive ja saadakse mingi platvorm erinevate asjasthuvitatud osapoolte dialoogiks, mis omakorda võib viia juba praktilisemate strateegiate koostamiseni (Laanpere 2001). Antud uurimuses keskendutakse tuleviku väljavaadetele ja võimalike probleemide ennetamisele. Töös välja toodud tulemused ja ettepanekud võiksid olla väljaõppeks sobilike kaugõppe projektide käivitamise aluseks.

Vanemallohvitseride teenistuses on tekkimas olukord, kus hakkab kaduma võimalus saada auastet ning kõrgemat ametikohta ilma vajaliku väljaõppe-etapi läbimiseta. Karjäärಿಸüsteemi kinnitamine võib koolitusvajadust järsult suurendada. Sellega seoses peaksid suurenema ka koolitusvõimalused. Eelnevalt on selgitatud kaugõppe olemust ning toodud välja selle koolitusmeetodi eelised ja piirangud. Nendest lähtuvalt leiab mitmeid põhjusi distantsõppe kasutamisele võtmiseks vanemallohvitseride väljaõppes. Enne kui pakkuda interneti vahendusel kaugõpet vanemallohvitseride lisakoolituse võimaluseks, tuleks ära kuulata väljaõppe eest vastutavate isikute seisukohad kaugõppe sobivusest kaadrikaitseväelaste väljaõppesse.

KJ Peastaabi personaliosakonna kaitseväe hariduse- ja väljaõppe jaoskonna ülem major Salekeišin peab kaugõppe kasutamist võimalikuks sellises olukorras, kus inimesed on vaja kiiresti viia ühele ja samale vajalikule väljaõppetasemele. Näiteks samal põhjusel on

kasutatud kaugõppekoolitust erialaohvitseride väljaõppes. Eesmärgiks on võimaldada nõutava sõjalise hariduse omandamist ilma töötegemist katkestamata. Lisaks sellele peab major Salekeišin kaugõppe kaudu võimalikuks muudatusi- või uuendusi puudutava informatsiooni kiiret viimist sihtgruppideni. Kaugõppe kasutamise olulise eesmärgina näeb ta aja kokkuvõidu (Salekeišin 2003).

KV Lahingukooli ülem kapten Laaniste peab kaugõppe eeliseks samuti aja kokkuvõidu. Veebipõhise koolitust saab kasutada olukorras, kus on vaja anda inimesele teoreetilist väljaõpet, et sellele järgnevas lähiõppes kontsentreeruda ainult sisulistele asjadele ning mitte kulutada enam aega administratiivsetele küsimustele (Laaniste 2003).

Vaadeldes vanemallohvitseridele planeeritavat väljaõppesüsteemi võib sellega seoses prognoosida probleeme ja vajadusi, millele lahenduse leidmisel võib kaugõppe kasutamine osutuda sobivaks abivahendiks.

2002-1 aastal oli väeosadel raskusi vanemallohvitseride saatmisega täiendõppe statsionaarkursusele. Kaugõppe võiks sellist probleemi leevendada, kuna ta annab õppimisvõimaluse neile, kes ei saa osaleda mingil põhjusel traditsioonilises õppeprotsessis (vt Virkus 1996) ja võimaldab täiendada töötajate teadmisi otse töökohal (vt Kiili J, Kiili M 1999:10).

Kapten Laaniste peab tulevikus tõenäoliselt hädavajalikuks kaugõppe rakendamist vanemallohvitseride statsionaarõppeks ettevalmistumisel. See annaks allohvitseridele paremad võimalused edukalt läbida sisseastumiskatsed. Näitena kirjeldas ta olukorda, kus allohvitser, kes on läbinud jaoulema koolituse, ei suuda VABKsse kandideerides enam nii lihtsalt hakkama saada elementaarse jaoulema oskusi- ja teadmisi hindava testiga. Enne praktilist etappi tuleks asjad üle korrata, et kõik oleksid taseme jälle suutnud ühtlustada (Laaniste 2003). Analoogset põhimõtet kasutatakse ka Taani sõjaväes, kus kohustusliku kaugõppekursuse põhjal valitakse välja statsionaarõppe kursusele saajad (vt Koefoed 2003).

Major Salekeišin pakub ühe võimalusena rakendada kaugõpet vanemallohvitseride väljaõppes sellele kategooriale, kes ei ole lõpetanud 42- nädalast baaskursust. Distantõppe kaudu saaks omandada eksamite sooritamiseks vajalikud teadmised ja positiivsed eksamite tulemused oleks aluseks kutseharidust tõendava tunnistuse saamisele (Salekeišin 2003).

Ameerika kogemus näitas, et mitme erineva temaatikaga sisustatud lähi- ja kaugõppekursuste võrdluses ei erinenud saavutatud tulemused üksteisest (Leonard jt 2001:6-7). Sellised uurimused peaksid julgustama analüüsima ka vanemallohvitseride õppekavasid, leidmaks teemasid, mida oleks võimalik kaugõppe teel õpetada.

Veel üks põhjus tuua näitena USA armeed on see, et seal kasutatakse kaugõpet allohvitseride puhul, kes on edutatud enne vajaliku väljaõppe-etapi läbimist (Shanley,

Leonard, Winkler 2001:63). Käesolevaks ajaks on Eesti Kaitsejõududes omistatud staabiveebli auaste 18-le kaitseväelasele (vt KVJ KK 21.02.2001.a, nr 103; KVJ KK 19.06.2001.a, nr 484; KVJ KK 19.06.2002.a, nr 523P; KVJ KK 20.02.2003.a, nr 155P; KVJ KK 18.06.2003.a, nr 537P), kuid staabiveebli ametikohale vastav väljaõppekursus on alles planeerimisel. Eeldatavalt on vaja sellisel moel ülendatule korraldada hiljem vajalik õppetöö ning USA eeskujul võiks seda samuti teha kaugõppena.

Kaugõppe kasutuselevõttu peaks soodustama ka rahaline kokkuhoid võrreldes lähiõppega. Lähtudes Kaitseväe juhataja käskkirjast (vt KVJ KK 17.04.2002.a, nr 124), mis annab juhised kaitseväe tegevuse- ja eelarve planeerimiseks, on Kaitseväe Lahingukoolis arvestatud välja statsionaarõppes viibimise keskmine päevakulu ühe õppuri kohta.

Vastavalt 2003nda aasta kinnitatud eelarvele arvestatakse ühe VABKs õppija päevakuluks 377 krooni. Summa hõlmab endas personali- ja majanduskulusid väljaõppe organiseerimisel. Siia hulka ei kuulu õppuri toidu- ja palgaraha, kuna need summad makstakse kursustele nende alalisest teenistuskohast (Laaniste 2003). Korrutades päevakuluks ettenähtud summa õppegrupi suuruse- (30) ja õppepäevade arvuga (22) ühe kuu lõikes, saame 248 820 krooni.

Näitena saab siia kõrvale tuua ühe ettevõtte kulu e-õppe rakendamisel:

tarkvarasüsteem: 0 krooni (tasuta saadud – nt Claroline , MinerDesk);

tarkvarasüsteemi ülalpidamine: 1000 krooni kuus;

kaks e-kursust koos teadmiste kontrolliga: ~50 000 krooni (ühekordne kulu);

kursuste regulaarne täiendamine: 2000 krooni kuus;

arvutiklaasi rent: 5000 krooni kuus.

Kokku: alginvesteering 50 000 krooni + igakuine 8000 krooni (Remi 2002).

Summade erinevus on märkimisväärne ja peale alginvesteeringute tegemist peaks erinevus veelgi suuremaks minema.

Kokkuvõtlikult võiksid kaugõppevormi kasutamise põhjused vanemallohvitseride väljaõppes olla alljärgnevad:

- 1) pakkudes alternatiivi statsionaarõppele, annab see õppevorm õppimisvõimaluse neile, kes mingil põhjusel ei saa lähiõppes õppida või alalisi teenistusülesandeid katkestada;
- 2) statsionaarõppele kuuluva aja kokkuhoid kaugõppe-etapi arvelt;
- 3) väljaõppe seisukohast oluliste muudatuste ja uuenduste kiire edastamise võimalus;
- 4) teoreetilise õppematerjali kättesaamine läbi võrgupõhise õpikeskkonna võimaldab lähiõppesse kandideerijal teha ettevalmistusi enne algavaid kursusi;
- 5) kohustuslik kaugõppe-etapp enne statsionaarkursust võimaldaks selekteerida lähiõppesse saajad;

- 6) annab võimaluse omandada kutsekeskharidust neil, kes on enne 2001st aastat läbinud lühikese baaskursuse ning kellel olemasoleva auastme tõttu pole vajadust VABKsse minna;
- 7) sarnaselt USA sõjaväega võib kasutada kaugõppe koolitust nende allohvitseride puhul, keda on edutatud enne vajaliku väljaõppe-etapi läbimist;
- 8) rahaline kokkuvõide.

2. OLULISED FAKTORID KAUGÕPPE KORRALDAMISEL

2.1. Motivatsioon, enesedistsipliin ja järelvalve

Õppeprotsessis osalemine kaugõppija jaoks on keerulisem ja seda mitmel põhjusel:

- 1) Paljud kaugõppijad on vanemad inimesed, sageli on neil oma töö ja perekond. Järelikult peavad nad koordineerima oma elu erinevaid tahke: tööd, vaba aega ja õpinguid.
- 2) Kaugõppijad osalevad kursusel väga erinevatel põhjustel. Mõned huvituvad paremast ja tasuvamast tööst ning kiirest liikumisest karjääriredelil, mõned lihtsalt oma hariduse täiendamisest.
- 3) Tugevat enesedistsipliini nõuab ka see, et puudub juhendaja otsene toetus, (Kiili J, Kiili M 1999:66). Nendest põhjustest tingitult võib ka õppijate kursusel osalemise motivatsioon olla väga erinev. See omakorda teeb õppeprotsessi raskemaks nii õppijale kui ka õpetajale.

Põhilised probleemid internetipõhise kaugõppe kasutamisel olekski motivatsioon ja distsipliin. Ei tohi virtuaalõppe eeliseid pöörata selle miinusteks. Näiteks õppimine omale sobival ajal võib muutuda võimaluseks üldse mitte õppida (Liiva 2001). Kaugõppe korras õpetamise puhul tuleb hoolega jälgida, mida õpetada, mis mahus õpetada ja kogu õppeprotsessi õppejõu poolt pidevalt jälgida (Leonard jt 2001:5).

Kui kasutada kaugõppekoolitust lähiõppe ettevalmistamiseks, võib tekkida oht, et inimesed ei taju selle ettevalmistava etapi olulisust. Ei saa eeldada, et pärast materjali kättejagamist on inimestel kõik selge. Tuleb jaotada väljaõpe etappideks ja kasutada kontrollteste etappide lõpus. Teine oluline asi on kontrollmehhanismi eesmärgipärane ülesehitus. Sageli ei mõõdetata seda, mida soovitakse teada saada. Testile võib vastata lihtsalt materjalist õigeid kohti välja otsides, kasutamata loovust. Vähemalt kirjalikult pole sellel asjal mõtet (Laaniste 2003).

2.2. Õppeprotsessis osalejate toetus

Edukaks toimetulekuks peavad õppurid kohe sisse elama kaugkoolituse õpetamise ja õppimise olemusse (Kiili J, Kiili M 1999:18). Kuidas neil see õnnestub, sõltub koolituse korraldajate selgitustööst ja toetusest. Major Salekeišin rõhutab, et algselt tuleb kindlasti kokku tulla, selgitada õppe-eesmärk ning väljaõppega kaasnevad üksikasjad (Salekeišin 2003). Kaugõppijatele ei tohi jätta muljet, et tegemist on iseseisva õppimisega. Neil peaks alati olema võimalus igakülgse abi saamiseks.

Kaugõppe õnnestumiseks on oluline koolitajate toetus. 30ne kaugõppe teel õppija uurimisest selgus, et koolitusprotsessi toetuseks vajavad õppijad emotsionaalset-, praktilist- ja akadeemilist tuge. Vajadused on väga erinevad. Mõnele õppijale läheb vaja kõiki kolme komponenti, mõnele piisab ühest (Wheeler 2002). Järelikult on tähtis, et toetus oleks kogu õppeprotsessi vältel ja arvestataks ka individuaalseid vajadusi.

Sõjaväelises väljaõppes on kaugõppe õnnestumise võtmeküsimuseks õppuri teenistuskoha toetus. Kui ülemad ei toeta õppetöös osalemist, on õppida väga raske. Major Salekeišin märgib, et selline olukord on ressursi raiskamine ja alluvate moraali allaviimine ning sellega kaasneksid asjatud pinged. Kui ülemad toetavad õpinguid, siis nad leiavad alluvatele ka võimalusi teenistuse kõrvalt õppimise soodustamiseks. On võimalik teha vastavad teenistusgraafikud, et alluv jõuab nii õppida, kui ka täita oma teenistusülesandeid (Salekeišin 2003).

2.3. Rahalised ja tehnoloogilised ressursid

Kaugõppe levimise kiirust piiravad rahalised ressursid. Hoolimata kaugõppe üldisest madalast hinnast on vajalikud suured alginvesteeringud (vt Fletcher 2003). Üks ohtudest kaugõppe kvaliteedile on kindlasti rahaliste vahendite vähesus.

Tasuta pakutava tarkvara võimalused võivad olla piiratud. Kaugõppe kasutusele võtmine allohvitseride väljaõppes võib eeldada vajalikke alginvesteeringuid (nt tarkvara hanked). Millised investeeringud tehakse, sõltub ikkagi kaitseministeeriumist ja Kaitsejõudude Peastaabist.

Teine oluline komponent kaugõppe käivitamisel on arvutitehnika ja õppematerjalid (Normak 1997). Näiteks USA armees tagatakse kaugõppeprogrammis osalejale kõik e-õppeks vajaminev. Sõjaväelasele tagatakse kogu õppeperioodi vältel sel juhul sülearvuti koos printeriga, tasuta hooldus, alaline võrguühendus, igakülgne tehniline tugi ning õppematerjalide kättesaadavus (Eskey 2002).

Eesti tingimustes võiks olla esialgu tagatud minimaalne vajaminev varustus. Kui väeosades võimaldatakse õppurile arvuti, juurdepääs internetile ning materjali väljaprintimise võimalus, oleks juba loodud põhilised võimalused distantsõppes osaleda.

2.4. Kvalifitseeritud õppejõud ja tugiisikud

Olemasolevad kogemused on näidanud, et paljud kaugõpet läbiviivad õppejõud ei valda nõutaval tasemel selle koolituse kaasaegseid meetodeid. (Normak 1997). On selge, et

kõigepealt tuleb koolitada kaugõppe läbiviijad ja alles seejärel alustada koolituse pakkumisega, mitte vastupidi. Eelnevalt on välja toodud, et kaugõppe korraldamine eeldab lisaks õppejõududele täiendavat tehnilist personali ja tuutoreid. Kaptenleitnant Koefoed peab kaugõppe puhul oluliseks leida õiged ja kvalifitseeritud inimesed, kellega saab luua struktuuriüksuse, mis oleks võimeline kogu süsteemi haldama (Koefoed 2003).

Major Raudmäe arvates on minimaalseks vajaduseks 3-4 inimest, kes oleksid võimelised kaugõppekursusi organiseerima ning vähemalt ühte infotehnoloogia haridusega inimest (Raudmäe 2003). Kui vaadata KV Lahingukooli võimalusi, siis on selge, et sellist Täiendõppe Keskuse sarnast struktuuriüksust nagu on KVÜÕA-l ilmselt looma ei hakata. Kuid siin nähakse võimalust tugineda juba olemasolevale süsteemile.

Kaugõppekursuse korraldamisel saab KV Lahingukool teha koostööd KVÜÕA-ga ja organiseerida kursused ühes ja samas õpikeskkonnas (Salekeišin 2003; Laaniste 2003).

2.5. Õppearendusprotsess

Õppearendus on protsess ja raamistik kaugõppuri poolt kindlaks määratud vajadustest ning kursuse sisust tulenevaks õppetöö süstemaatiliseks planeerimiseks, arendamiseks ja kohandamiseks.

Kursuse kavandamiseks ja arendamiseks on oluline:

- määratleda koolitusvajadus;
- analüüsida võimalikku sihtgruppi;
- organiseerida ja töötada välja kursuse sisu;
- valida ja arendada välja kasutatavad õppematerjalid ja esitamismeetodid (Kiili J, Kiili M 1999:22).

Antud uurimuses ei puudutata siiski kogu seda protsessi, vaid piirduakse koolitusvajaduse- ning võimaliku sihtgrupi analüüsiga. Kursuse väljatöötamine ja selle arendamine võiks olla järgmiseks tegevuse etapiks. Hetkel on kursuse sisu raske planeerida ka sellepärast, et täiendõppekursuste kavad on alles koostamisel. Sellega võiks hakata tegelema siis, kui esimesed täiendõppe statsionaarkursuste kogemused juba olemas, ning teatakse sihtgrupi valmisolekut ja suhtumist uude koolitusmeetodisse.

Selleks, et veenduda kaugõppe vajaduses, tuleb teostada turu-uuring (Kiili J, Kiili M 1999:23). Kõige parema pildi potentsiaalsetest kaugõppuritest saab siis, kui uurida nende suhtumist kaugõppesse; selgitada välja õppeprotsessis osalemise võimalused ja motiveerivad faktorid kaugõppes osalemiseks. Uurimuses soovitaksegi keskenduda kaugõppe kasutamise võimalustele just koolitavate osalt.

3. EMPIIRILISE UURIMUSE METOODIKA

Eesti Kaitsejõudude vajadustest ja uuendustest lähtuvalt on ilmselt otstarbekas kasutada kaugõppe vormi vanemallohvitseride väljaõppes. Kaitseväel on olemas internetipõhise kaugõppe pakkumise võimalus ja esimesed distantsõppel põhinevate kursuste kogemused. Kaugõppe läbiviimise edukus sõltub vanemallohvitseride valmisolekust õppetöös osaleda. Vanemallohvitseride otsuseid ja tegevust mõjutavad paratamatult ka nende ülemad alalises teenistuses. Sellest lähtuvalt sooviti koguda informatsiooni, mis kirjeldaks sihtgrupi võimalusi osaleda internetipõhises kaugõppes.

Faktorid, mis mõjutavad kaugõppes osalemist jagati kolme kategooriasse:

- 1) võrgupõhise kaugõppe eelduseks olevate pädevuste omamine;
- 2) kaugõppes osalemise võimalused;
- 3) erinevate õppetöö korraldamise vormide eelistamine.

Esimese kategooria alusel koostati küsimused, mis annaksid informatsiooni vanemallohvitseride arvuti kasutamise kogemustest ja viisidest. Teise kategooria põhjal koostati küsimused, mis näitaksid (a) teenistuskoha poolt pakutavaid võimalusi nii potentsiaalsete koolitatavate kui ka nende ülemate pilgu läbi; (b) ülemate olemasolevaid kogemusi teenistuse kõrvalt õppimises ja selle mõju alluvate õpingutesse suhtumisele; (c) vanemallohvitseride arvuti kasutamise võimalusi väljaspool teenistust.

Kolmanda kategooria alusel koostati küsimused, mis kirjeldaksid (a) ülemate ja vanemallohvitseride suhtumist kaugõppesse; (b) vanemallohvitseride suhtumist erinevatesse kaugõppe korraldamise mudelitesse; (c) ülemate hinnangut kaugõppes osalemise mõju kohta teenistusülesannete täitmisele (d) allohvitseride hinnangut kaugõppe- ja statsionaarõppe rakendamise positiivsetele ja negatiivsetele külgedele.

Informatsiooni hankimiseks kasutati küsitlust. Uurimise alla võeti üks osa vanemallohvitseridest ning üks osa nende ülematest. Selleks koostati kirjalikud küsimustikud vanemallohvitseride ülematele (vt lisa 2) ja vanemallohvitseridele (vt lisa 3). Küsimustike põhjal viidi läbi küsitlused üheksas kaitseväge väeosas. Küsimustikud vanemallohvitseridele ja ülematele olid erinevad ja ainult osa küsimusi kattusid.

Küsitlused on viidud läbi ajavahemikus 15.03.03.- 07.04.03. alljärgnevatel üksustel:

1. Suurtükiväegrupp
2. Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljon
3. Pärnu Üksik-jalaväepataljon
4. Üksik-vahipataljon
5. Õhutõrjediivisjon

6. Kaitseväe Logistikakeskuse Tagalapataljon
7. Üksik-sidepataljon
8. Scoutspataljon
9. Viru Üksik-jalaväepataljon.

Ülevaade vastajate hulgast ja jagunemisest üksuste lõikes on esitatud tabelis 1.

T a b e l l

Ankeetküsitlusele vastanute jagunemine üksuste lõikes

Üksus	Ülemad	vanemallohvitserid
Suurtükiväegrupp	3	5
Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljon	6	8
Pärnu Üksik-jalaväepataljon	3	10
Üksik-vahipataljon	2	6
Õhutõrjedivisjon	3	5
Kaitseväe Logistikakeskuse Tagalapataljon	2	3
Üksik-sidepataljon	1	11
Scoutspataljon	7	9
Viru Üksik-jalaväepataljon	1	12
kokku	28	69

Valimi koostamisel arvestati vajadusega saada võimalikult hea ülevaade olemasolevatest väeosadest, et järelduste tegemisel saaks teha üldistusi. Maavägede üksustest ei viidud küsitlust läbi ainult Rahuoperatsioonide Keskuses, sest selle üksuse väljaõpe erineb tegevuse spetsiifikast tulenevalt teistest üksustest. Kaitseväe asutustest oli kaasatud Kaitseväe Logistikakeskuse Tagalapataljon, kus tegeletakse sõdurite väljaõppega nagu teistes maaväe üksustes. Vastanute jagunemine väeosade vahel oli erinev, kuna isikkoosseisu arv on erinev ja võimalused küsimustikele vastamiseks olid erinevad. Küsitluste läbiviimiseks taotleti luba väeosade ülematelt või staabiülematelt ja kasutati igast väeosast ühte kontaktisikut kes organiseeris ankeetküsitluse läbiviimise. Küsimustikud jagati laiali elektroonilise posti teel ja vastused tagastati paber kandjal posti teel.

Allohvitseride ülematest vastasid kokku 28 inimest, keskmiselt 3 vastanut väeosa kohta. Küsimustikule vastasid: 7 rühmaülemat, 4 kompaniiülema abi, 13 kompaniiülemat, 2 tagalaülemat ja 2 S-3 sektiooni ülemat. Ülemate gruppi valiti isikud selle põhjal, et nende vahetus alluvuses on üks või enam vanemallohvitseri. Kõik vastanutest olid meessoost. Kõige noorem vastanu oli 24 aastane ja kõige vanem 48 aastane. Keskmine vanus 29 aastat.

Allohvitseride ülematelt küsiti kaheksa sisulist küsimust ja üks küsimus isikuandmete kohta. Küsiti informatsiooni nende kogemustest kaugõppega kokkupuutumisel. Uuriti nende suhtumist kaugõppesse ja sooviti teada millist toetust saaksid nad oma alluvuses olevatele vanemallohvitseridele teenistuse kõrvalt õppimiseks pakkuda. Lisaks küsiti neilt ettepanekuid

töö paremaks koordineerimiseks, juhul kui alluv peab samaaegselt teenistusülesannete täitmisega ka õppida suutma. Seitse küsimust oli valikvastustega ja üks oli avatud küsimus. Lisaks paluti kolme valikvastusega küsimuse puhul valikut põhjendada.

Vanemallohvitseridest vastasid kokku 69 inimest, keskmiselt 8 vastajat iga väeosa kohta. Küsimustikule vastasid: 3 jaoulem-instruktorit, 5 väljaõppeallohvitser-instruktorit, 27 rühmavanemat, 13 kompaniiveebli, 10 rühmaülemat, 1 kahuriremondi meister, 1 staabiallohvitser, 3 tehnikut, 1 tulejuht, 1 kütuselao ülem, 1 relva-laskemoonalao ülem, 1 relvur, 1 tagalaosakonna allohvitser ja 1 vanemveebli ametikohal teeniv isik. Vastamise tingimuseks oli vanemallohvitseri auaste. Vastanutest 68 oli meessoost ja 1 naissoost. Kõige noorem vastanu oli 21 aastane ja kõige vanem 50 aastane. Keskmine vanus 27 aastat.

Vanemallohvitseridelt küsiti 13 sisulist küsimust ja üks isikuandmeid puudutav küsimus. Uuriti nende eelistusi seoses väljaõppega. Sooviti teada nende arvuti kasutamise võimalusi, otstarvet ja sagedust. Uuriti millistel tingimustel oleksid nad nõus kaugõppes osalema ning sooviti teada millised võimalused on neil hetkel teenistuse kõrvalt õppimiseks. Üheksa küsimust oli valikvastustega ja neli oli avatud küsimust. Lisaks sellele paluti ühe valikvastusega küsimuse valikut põhjendada.

Tulemuste tõlgendamiseks kasutati andmete võrdlevat analüüsi ning sisuanalüüsi ehk kontentanalüüsi. Tulemused on vastavalt käsitletavatele teemadele grupeeritud ja esitatud järgmises peatükis. Andmete vahelistele seostele on viidatud mõõduka ($r > 0,3$) korrelatsiooni puhul.

4. TULEMUSED

4.1. Võrgupõhise kaugõppe eeldused

Kaugõppes osalemine eeldab, et inimesed oskaksid kasutada vajalikke koolitusvahendeid. Arvuti kasutamise oskus on üks internetipõhise kaugõppe eeltingimuseks. Küsimustikega püüti teada saada, kuidas kasutavad vanemallohvitserid arvutit. Antud teema all on vaadeldud vanemallohvitseride (1) arvuti kasutamise kogemust ja (2) arvuti kasutamise oskusi. Selles valdkonnas on kogutud informatsiooni ankeedi küsimustega nr 1; 2 ja 3 (vt lisa 3).

4.1.1. Arvuti kasutamise kogemus

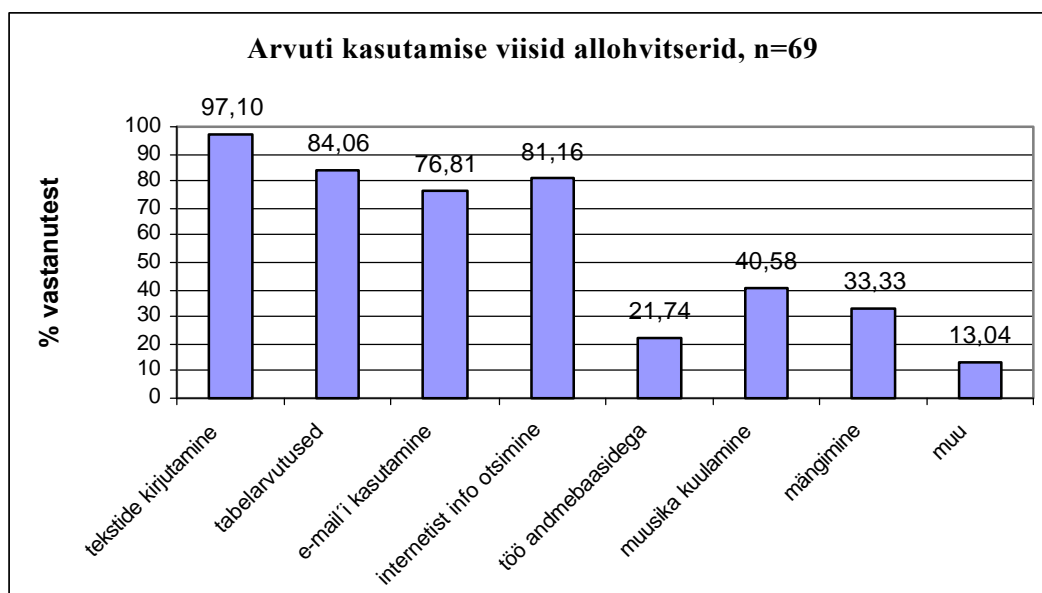
Arvuti kasutamise kogemust on kirjeldatud läbi arvuti kasutamise sageduse. Esitatud andmed osutuvad sellele, et suurem osa allohvitseride kasutab arvuteid igapäevaselt (84 % vastanutest), samas on hulk inimesi, kes kasutavad arvuteid vähemalt iga nädal (15,9 % vastanutest). Harvemini kui kord nädalas ei kasuta arvutit ükski vastanutest.

Igapäevane kõrge arvutikasutamise protsent näitab seda, et on täitsa reaalne kasutada vanemallohvitseride väljaõppes arvutipõhist kaugõppekoolitust. Siiski vajab äramärkimist, et osa allohvitseridest kasutab arvutit suhteliselt harva.

4.1.2. Arvuti kasutamise oskused

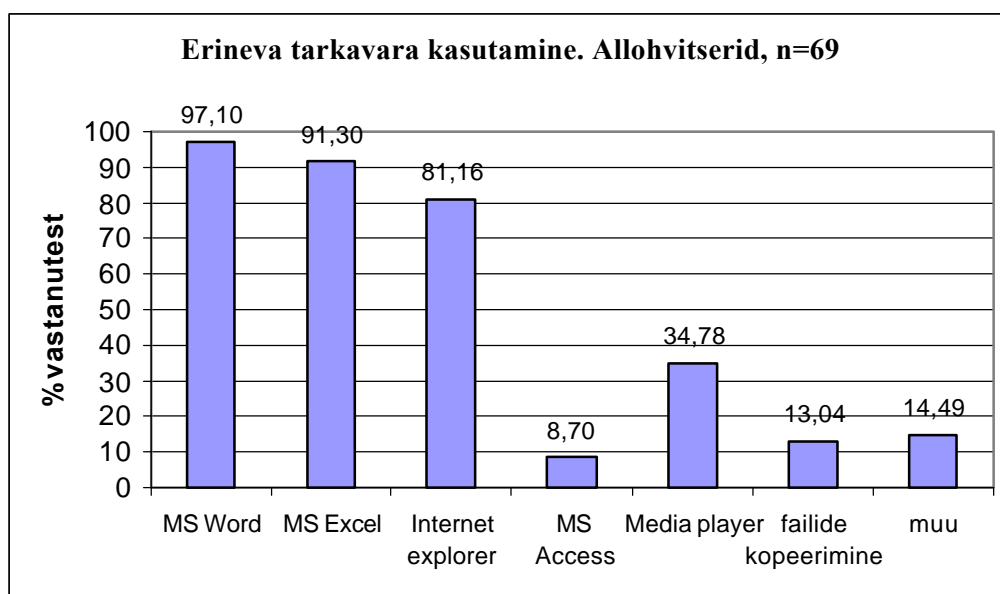
Arvuti kasutamise oskusi on kirjeldatud läbi arvuti kasutamise funktsioonide, mida on näitlikustatud funktsioonide täitmiseks kasutatava tarkvara kaudu.

Peamiselt kasutatakse arvuteid tekstide kirjutamiseks, tabelite koostamiseks, e- posti kasutamiseks ja internetist informatsiooni otsimiseks (vt joonis 1).

Joonis 1. Tulpdiagramm arvuti kasutamise funktsioonidest

Vastavalt sellele on enam kasutatud arvutiprogrammideks MS Word, MS Excel ja Internet Explorer (vt joonis 2).

Joonis 2. Tulpdiagramm kasutatava tarkvara kohta

Nende andmete põhjal võib järeldada, et enamus küsitletud allohvitseridest omab põhilisi arvutipõhises kaugõppes osalemise eelduseks olevaid komponente (oskus internetist teavet leida, koostada vajadusel kirjalikke vastuseid ning saata- ja vastu võtta elektroonilisi kirju). Neid tulemusi võib pidada oluliseks arvestades kaugõppe rakendamise võimalikku edukust.

Arvestama peab sellega, et on ka neid, kelle oskamine ei ole võib-olla küllaldane ja osadel allohvitseridest puudub näiteks interneti kasutamise kogemus. Samuti ei näita vastused ära seda, millisel tasemel uuritavad arvutit kasutada oskavad.

Antud tulemustest võib järeldada, et enamus väeosades teenivaid vanemallohvitserid omab arvuti kasutamise kogemust ja põhilisi võrgupõhises õpikeskkonnas õppimiseks vajalikke oskusi. Nendele, kelle oskused on hetkel veel puudulikud, tuleks enne kaugõppekoolituse algust pakkuda täiendavat arvutikasutamise eelõpet. Vaadates olemasolevaid tulemusi tundub, et abivajajate arv võib olla suhteliselt väike.

4.2. Kaugõppes osalemise võimalused

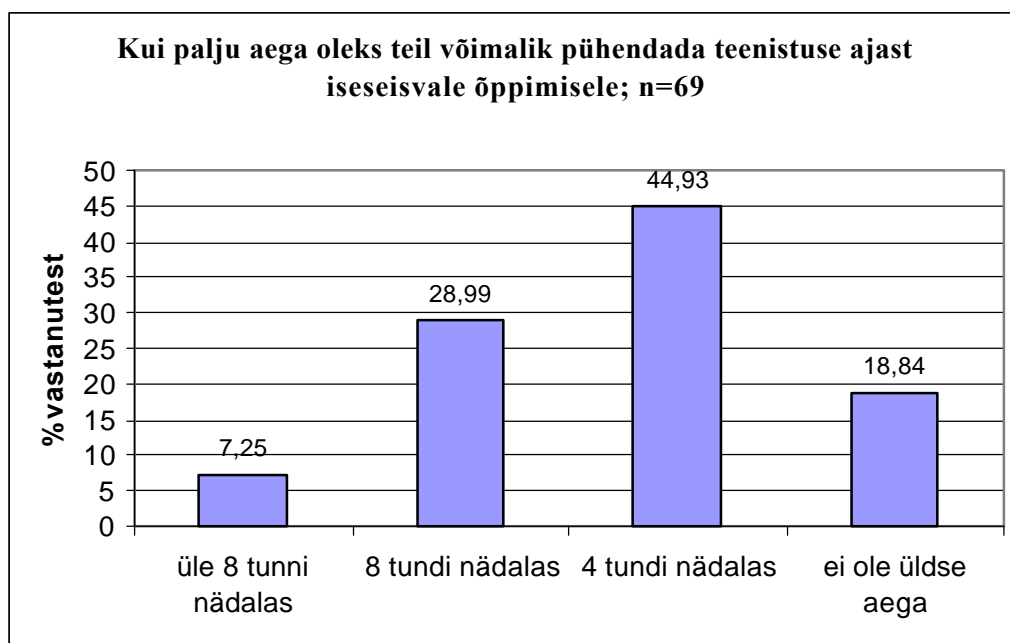
Kaugõppes osalemine eeldab õppeperioodi jooksul internetiühendusega arvutile juurdepääsu võimalust nii teenistuse ajast kui ka vabal ajal väljaspool teenistust. Õppimine eeldab veel selleks vajaliku aja ja koha olemasolu. Uurimuses püüti välja selgitada, millisena näevad vanemallohvitserid ise oma õppimisvõimalusi ja kuidas hindavad alluvate õppimise toetamise võimalusi nende ülemad.

Antud teema all on vaadeldud (1) teenistuskoha poolt pakutavaid võimalusi; (2) vanemallohvitseride arvuti kasutamise võimalusi väljaspool töö aega; (3) ülemate olemasolevaid kogemusi teenistuse kõrvalt õppimises. Selles valdkonnas on kogutud informatsiooni ankeedi küsimustega nr 1; 4; 7 ja 8 (vt lisa 2) ja ankeedi küsimustega nr 6 ja 8 (vt lisa 3).

4.2.1. Teenistuskoha poolt pakutavad võimalused

(a) vanemallohvitseride hinnangud teenistuse ajast õppimise võimalustele

Sooviti teada vanemallohvitseride ajalisi võimalusi iseseisva õppimisega tegelemiseks teenistuse ajast. Tulemused näitasid, et kõige sagedamini (44,9 % vastanutest) pakuti iseseisva õppimisega tegelemiseks teenistuse ajast 4 tundi nädalas ja kõige harvem (7,2 % vastanutest) üle 8 tunni nädalas (vt joonis 3).

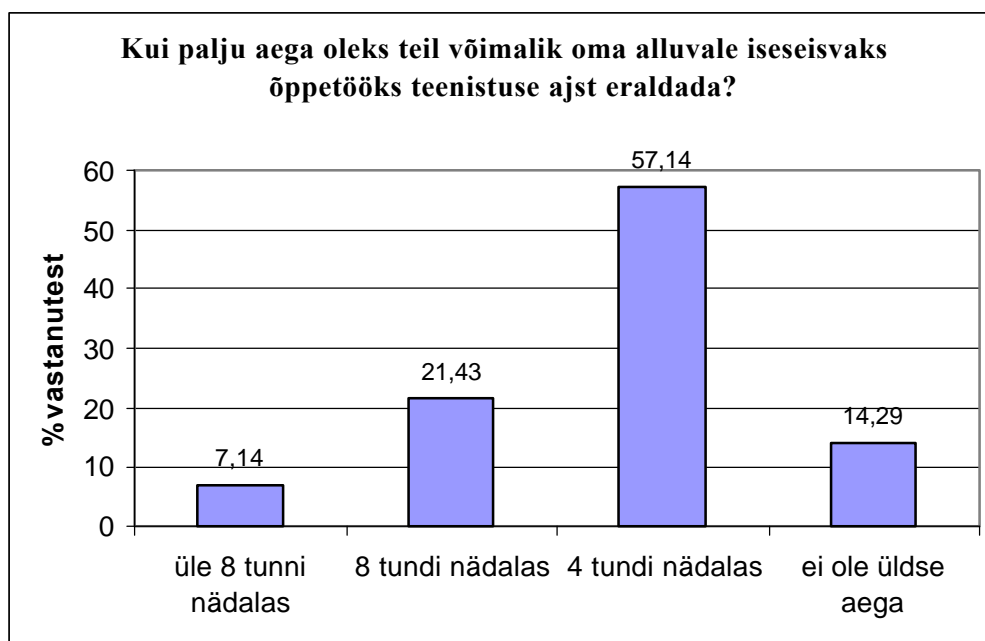

Joonis 3. Tulpdiagramm ajalistest võimalustest vanemallohvitseride õpinguteks

Antud vastuseid võiks tõlgendada nii, et kuni 4 tunnine teenistuse ajast õppimine ei kahjustaks enamuse vanemallohvitseride teenistusülesandeid (81,1 % vastanutest jääb enda hinnangul antud piiridesse). Samas tuleb arvestada allohvitseridega, kelle teenistus ei võimalda töö ajast õppida.

(b) ülemate hinnang alluvate teenistuse ajast õppimise võimalikkusele

Lisaks allohvitseridele sooviti teada ka ülemate hinnangut aja eraldamisele alluvate teenistuse ajast õppimiseks. Analoogselt allohvitseride vastustega pakuti ka ülemate puhul kõige tõenäolisemaks (57 % vastanutest) õppimise võimaluseks 4 tundi nädalas ja kõige vähem (7 % vastanutest) oli neid ohvitseri, kes saaks alluvatele eraldada õppimiseks üle 8 tunni nädalas (vt joonis 4).

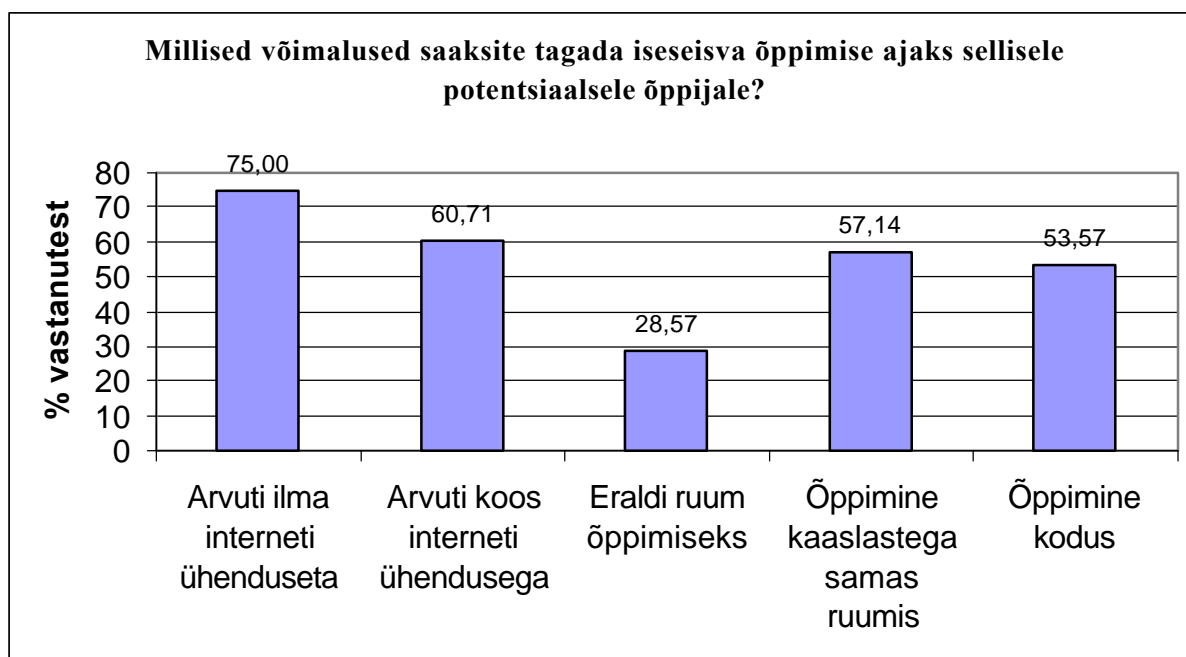

Joonis 4. Tulpdiagramm aja eraldamise võimalustest alluvate õpinguteks.

Antud vastuseid võiks tõlgendada nii, et kuni 4 tunnine teenistuse ajast õppimine ei segaks enamuse ülemate nägemust mööda alluvate teenistusülesandeid (86 % vastanutest jääb nende hinnangul antud piiridesse). Samas on ülemaid, kes ei näe võimalust eraldada alluvale teenistuse ajast õppimiseks aega. Ülemate hinnangud aja kasutamise osas on ka kooskõlalised vanemallohvitseride hinnangutega. Kõige levinum vastus mõlemas grupis on 4 tundi nädalas.

(c) ülemate võimalused õppimistingimuste pakkumiseks oma alluvatele

Ankeedis küsiti milliseid tingimusi oleks ülematel võimalik tagada iseseisva õppimise ajaks kaugõppes osalejale. Esitatud andmed (vt joonis 5) osutavad sellele, et suurem osa ülematest (75 %) tagaks alluvale arvuti kasutamise võimaluse ilma interneti ühenduseta. Andmetöötlusel selgus, et kõik vastajad leidsid vähemalt ühe loetletud tingimustest alluvate õpingute toetamiseks. Samas ei leia 25 % vastanutest alluvatele iseseisvaks õppimiseks üldse arvuti kasutamise võimalust ning 14 % ei leia õppimiseks vajalikku kohta või ruumi.

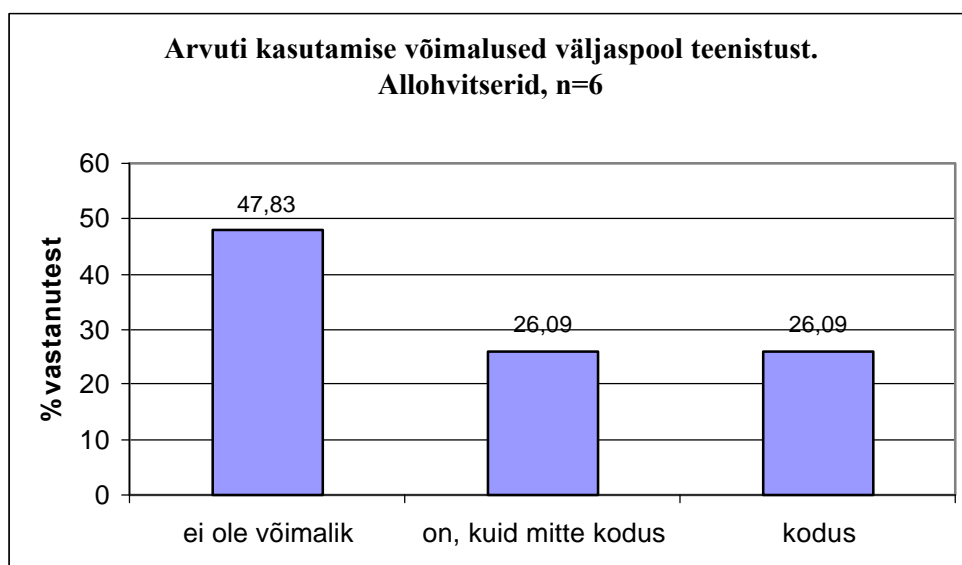

Joonis 5. Tulpdiagramm tingimustest, mida ülemad saavad õppimiseks alluvatele tagada

Andmete võrdlusest selgus, et 88 % nendest vastanutest (kogu valimist 60,7%), kes võimaldavad alluvatel kasutada arvutit koos interneti ühendusega, lubavad samas iseseisvaks õppimiseks vähemalt 4 tundi nädalas.

4.2.2. Arvuti kasutamise võimalused väljaspool teenistusaega

Sooviti teada, millised võimalused on vanemallohvitseridel väljaspool teenistusaega arvutiga õppimiseks. Vastanutest 47,8 % (vt joonis 6) ei näe võimalust kasutada arvutit õppimiseks väljaspool teenistusaega.

Joonis 6. Tulpdiagramm arvuti kasutamise võimalustest väljaspool teenistust

Antud tulemusi võib tõlgendada nii, et ligi pooled vastanutest vajaks kindlasti õppetöö korraldaja või teenistuskoha poolt pakutud arvuti kasutamise võimalust. Ka nendele, kes saaksid väljaspool teenistust arvutiga tööd teha peab ikkagi pakkuma arvuti kasutamise võimalust. Seda enam, et kodus olemasolev arvuti ei tähenda automaatselt interneti ühenduse olemasolu. Isikliku internetiühenduse kasutamine tähendaks õppuritele, kellel ei ole eelnevalt olemas püsüühendust, ka täiendavaid kulutusi õppetöös osalemiseks. Kellel selliseid kulutusi teha pole võimalik, sellele tuleb tagada kindel püsüühenduse võimalus teenistuskohal.

4.2.3. Ülemate teenistuse kõrvalt õppimisega seotud kogemused

(a) isiklikud kogemused teenistuse kõrvalt õppimises

Ühe alateemana uurimuses selgitati, millised on ülemate isiklikud kogemused seoses osalemisega kaugõppes. Andmed näitasid, et isiklikku teenistuse kõrvalt õppimise kogemust omas 42,8% vastanutest ja 57% seda ei omanud. Ülematel, kes omasid sellist kogemust paluti täpsustada, millise valdkonna või tegevusega on need seotud. Vastuste kokkuvõtte on esitatud tabelis 2.

T a b e l 2

Ülemate kogemused teenistuse kõrvalt õppimises

Jrk nr.	Kaugõppes osalemise valdkond	Esinemissagedus
1.	õppimine kõrgkooli kaugõppeosakonnas	3
2.	mõned täiendkursused	2
3.	diplomitöö kirjutamine	2
4.	keelekursus	1
5.	arvutiõpe	1
6.	negatiivne	1
7.	õhtukeskkool	1
8.	psühholoogia õppimine kõrgkooli statsionaarses õppes	1

(b) ülemate kogemus omada kaugõppekursusel osalenud alluvat

Tulemused näitasid, et 42,8% vastanutest omas selliseid alluvaid kes on osalenud teenistuse kõrvalt kaugõppes ja 57 %-l ei ole olnud selliseid alluvaid. Ülematelt, kes omasid selliseid alluvaid paluti ka täpsustada, kuidas neil oli võimalik alluva õpinguid toetada. Üldistatult on tulemused esitatud kontentanalüüsi tabelis 3

Kogemused alluva õpingute toetamiseks

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
1.	vaba aja andmine	6
2.	õppepuhkus	3
3.	arvuti kasutamise võimaldamine	2
4.	vajadusel ülesannete delegeerimine teistele	2
5.	õppija soovidele vastutulek	2
6.	soovitus õppida nädalavahetustel	1
7.	toetus polnud tagatud	1

Näide ülema vastuse kohta, mis on liigitatud kui 'vaba aja andmine': „kaks korda nädalas läheb töölt varem minema, eksamite nädalatel erakorraline puhkus”.

Antud andmetest võib järeldada, et päris suurel osal vastanutest ei ole kaugõppe kogemus võõras. Ülema varasem kokkupuude kaugõppega annab talle eeldatavalt võimaluse tajuda paremini teenistuse kõrvalt õppimise koormust.

Kaugõppes osalemine eeldab tehnilise infrastruktuuri olemasolu. Antud tulemused kirjeldavad ülemate ning vanemallohvitseride nägemust olemasoleva tehnilise baasi ja selle kasutamise võimaluste osas. Internetipõhise kaugõppe seisukohast on kõige olulisem arvuti kasutamise võimalus koos interneti ühendusega. Internetipõhise kaugõppe korraldamisel on vaja, et kõikidel osalejatel oleks võimalik kasutada arvutit koos internetiühendusega. Selleks, et kõigil soovijatel oleks võimalik teenistuskohas igapäevane vaba juurdepääs arvutile ja internetile on kindlasti vaja saavutada kokkulepe kõikide väeosadega tehnilise baasi tagamise osas. Juhul, kui õppimine on seotud edasise karjääri ja teenistusülesannetega, ei tohiks selle saavutamine olla raske. Olemasolevatest võimalustest lähtuvalt võiks kaaluda allohvitseride täiendõppe korraldamist nii, et kui kursuse baasmudeliks jääks kombineeritud kaug- ja statsionaarõppe mudel, siis aeg-ajalt on soovitatav läbi viia ka tervikuna statsionaarõppes läbiviidavaid kursuseid. See muudaks õppetöö kättesaadavaks ka neile, kes töö kõrvalt õppida ei saa või kellele ei ole esialgu vajalikud tehnilised võimalused kättesaadavad.

4.3. Erinevate õppetöö korraldamise vormide eelistamine

Kaugõppekursuste käivitamise õnnestumist mõjutab kindlasti asjaosaliste suhtumine ja motivatsioon erinevatesse õppetöö korraldamise vormidesse. Eelistuste teadmine annab võimaluse teadlikult mõjutada õppeprotsessi soovitud suunas.

Antud teema all on vaadeldud (1) ülemate ja vanemallohvitseride suhtumist kaugõppesse; (2) vanemallohvitseride suhtumist erinevatesse kaugõppe korraldamise

udelitesse; (3) ülemate hinnangut kaugõppes osalemise mõju kohta teenistusülesannete täitmisele (4) allohvitseride hinnanguid kaugõppe ja statsionaarõppe rakendamise positiivsetele ja negatiivsetele külgedele. Selles valdkonnas on kogutud informatsiooni ankeedi küsimustega nr 2;3;5 ja 6 (vt lisa 2) ning ankeedi küsimustega nr 4; 5; 7; 9; 10; 11; 12; 13 (vt lisa 3).

4.3.1. Suhtumine kaugõppesse

(a) kaugõppe kasutamise sobivus väljaõppes

Ülematelt ja vanemallohvitseridelt küsiti, kas nad näevad kaugõppe kasutamist väljaõppes võimalikuna ja kui, siis milliste ülesannete täitmiseks või õppeteemade õpetamiseks.

Ülemate puhul märkis kaugõppe kasutamise võimalikkuse osas vastuseks “jah” 89,3% vastanutest ja “ei” 10,7%. Välja pakutud põhjendused on üldistatult välja toodud kontentanalüüsi tabelis 4

T a b e l 4

Ülemate põhjendused kaugõppe kasutamiseks

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
	Vastusele “Jah” lisatud põhjendused	
1.	taseme ühtlustamiseks	6
2.	statsionaarse kursuse ettevalmistavaks faasiks	6
3.	jah, kuid ainult teatud asju	4
4.	ei näe takistusi	3
5.	jah, kui statsionaari pole võimalik saata	2
6.	teoreetilise materjali omandamiseks	2
7.	aega õppimiseks saab ikka planeerida	1
	Vastusele „Ei“ lisatud põhjendused	
8.	teenistus on liiga pingeline	2
9.	võib tekkida palju küsimusi ja arusaamatusi	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited ülemate vastuste kohta, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused:

väide ‘taseme ühtlustamiseks’ - ”see ühtlustaks õppima asuvate õppurite taset”;

väide ‘jah, kuid ainult teatud asju - ”ainult humanitaaraineid on võimalik õppida

kaugõppekorras, reaalseid ja praktilist käsitlust nõudvaid aineid on keeruline omandada kaugõppe korras”.

Allohvitseride puhul vastas samale küsimusele “jah” 79,7% vastanutest ja “ei” 17,3%. 2,9 % allohvitseridest ei avaldanud oma arvamust. Põhjendused on üldistatult välja toodud kontentanalüüsi tabelis 5

T a b e l 5

Vanemallohvitseride põhjendused kaugõppe võimalikkusele

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
	Vastusele “Jah” lisatud põhjendused	
1.	teoreetilise materjali õpetamiseks	10
2.	statsionaarse kursuse ettevalmistava faasina	8
3.	logistika valdkonnas	3
4.	ise saad õppimise aega valida	1
5.	interneti teel õppimine sobib	1
6.	Alternatiivina statsionaarõppele	1
	Vastusele “Ei” lisatud põhjendused	
7.	teenistuse kõrvalt õppimine raske	2
8.	statsionaarset õpet peaks olema veelgi rohkem	1
9.	kõik kursused peaksid olema algusest lõpuni ühes kohas	1
10.	statsionaarse kursuse alguseks erineb ikkagi õppijate tase	1
11.	logistika elemente ja administreerimist ei ole võimalik õpetada	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited allohvitseride vastuste kohta, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused:

väide ‘teoreetilise materjali õpetamiseks’ - ”lihtsamad teoreetilised õppematerjalid saaks omandada ning KV Lahingukoolis viibimise aeg oleks lühem”;

väide ‘statsionaarse kursuse ettevalmistava faasina’ - ”näide 1. kursuse pikkus lüheneks, ettevalmistatuna toimub materjali omandamine kiiremini, materjali on aega „seedida“; näide 2. ühtlustada teadmisi, tekib kursusest mingi pilt”.

Antud tulemuste põhjal võib järeldada, et enamus ülemaid ja vanemallohvitseri näevad võimalust teatud teemade õpetamiseks kaugõppe korras. See on juba isenesest positiivne näitaja ja annab kinnitust, et antud teema uurimine on põhjendatud. Kui enamus asjaosalistest peavad sellist õppetöö korraldamise moodust sõjalises väljaõppes võimalikuks, siis eeldatavalt on seda lihtsam võtta kasutusele antud õppevormil põhinevaid kursuseid.

(b) koolitusmeetodite eelistamine

Ülematele anti valida, kumb variant on neile sobilikum, kas alluva õppimine ajutiselt oma väeosast eemal statsionaarõppes või teenistuse kõrvalt kaugõppes. Eelistused jagunesid alljärgnevalt:

39% vastanutest leidis, et neile on kasulikum kui alluv viibib täiendõppel 2 nädalat sõjaväelises õppeasutuses (oma väeosast eemal);

53,6% vastanutest leidis, et neile on kasulikum kui alluv õpib kaugõppe korras ja kulutab õppimisele 10ne nädala jooksul 6 tundi nädalas;

7% vastanutest jättis oma eelistuse valimata.

Andmete võrdlusest selgus, et 93% nendest vastanutest, kes näeksid meelsamini alluvat õppimas kaugõppe korras, eraldaksid neile nädala jooksul vähemalt 4 tundi õppimisaega teenistuses.

Andmetöötlastest selgus mõõdukas korrelatsioon ($r = 0,39$) ülemate poolt kaugõppe kasutamise sobivusele antud hinnangute ja oma alluvate õppetöö korraldamise vormi eelistuste vahel (vt lisa2 küsimus nr.5 ja 6). Need ülemas, kes leiavad, et kaugõppe sobib väljaõppesse, kalduvad alluva täiendõppeks eelistama kaugõppe vormi statsionaarõppele. Antud tulemustest võib järeldada, et ligikaudu pooled vastanud ülematest pole huvitatud alluva eemalolekust alalisest teenistuskohast (isegi mitte 2 nädala kestel). See võiks motiveerida neid looma alluvale paremaid tingimusi teenistuse kõrvalt õppimiseks. Samuti viitavad need andmed otsesele vajadusele kasutada vanemallohvitseride väljaõppes kaugõppevormi.

Vanemallohvitseride puhul uuriti samuti nende eelistusi seoses kaugõppekursustel ja statsionaarõppekursustel osalemisega. Allohvitseride vastused jagunesid peaaegu võrdselt. 52 % vastanutest leidis, et neil on kasulikum õppida täiendõppes 2 nädalat sõjaväelises õppeasutuses. 47,8 % vastanutest valis aga variandi, kus pakuti õppimist kaugõppe korras, kulutades selleks 10ne nädala jooksul 6 tundi teenistusaega nädalas.

Antud tulemustest võib järeldada, et nõudlus kaugõppe järele on lisaks ülematele ka allohvitseride endi poolt. Ligi 50%ne kaugõppe eelistamine viitab, et koolitajatel on põhjust kaaluda sellisel kujul täiendõppe organiseerimist.

4.3.2. Suhtumine erinevatesse kaugõppe korraldamise mudelitesse

(a) õppetöö korraldusliku poole erinevate faktorite mõju potentsiaalse õppija eelistustele (vt lisa 4).

Vanemallohvitseridel paluti valida erinevate kaugõppes osalemise mudelite vahel (8 varianti). Vastaja võis valida ka mitu talle sobivat vastust.

Kõik variandid olid koostatud lähtuvalt kolmest õppetöö korraldamisega seotud faktorist:

- 1) võimalus valida kaugõppes osalemist, tunnused: (1) osalemine on kohustuslik, (2) osalemine on vabatahtlik;
- 2) õppetöö toimumise aeg, tunnused: (1) õppetöö toimub teenistuse ajast, (2) õppetöö toimub oma vabast ajast;

3) õppetööga seotud hüved, tunnused (1) õppetöö läbimisega kaasnevad hüved (ülendamine, parem ametikoht), (2) õppetöö läbimisega ei kaasne hüvesid.

Vastusevariantide struktuur on esitatud tabelis 6

T a b e l 6

Erinevate faktorite tunnuste eelistamine

Küsimustes esindatud faktorite tunnused	Vastuse variandi nr							
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
kohustuslik- vabatahtlik	K	K	K	K	V	V	V	V
teenistusajast- oma ajast	T	T	O	O	T	T	O	O
hüvedega- hüvedeta	H-	H+	H-	H+	H-	H+	H-	H+
valiku esinemise kordade arv	20	30	5	16	19	34	7	19

K-kohustuslik osalemine

V-vabatahtlik osalemine

T- osalemine teenistusajast

O- osalemine vabast ajast

H+ - õppetöö läbimisega kaasnevad täiendavad hüved

H- - õppetööle ei järgne täiendavaid hüvesid

Erinevate faktorite ja nende tunnuste olulisuse selgitamiseks on summeritud iga faktori tunnust sisaldanud vastusevariandi skoorid ning seejärel on erinevad tunnused kõrvutatud.

Erinevate faktorite tunnuste omavaheline võrdlus on välja toodud tabelis 7

T a b e l 7

Erinevate dimensioonide väärtuste võrdlus

Faktori tunnused	1. tunnuse skoor	2. tunnuse skoor
1. kohustuslik - vabatahtlik	71 (K)	79 (V)
2. teenistusajast - oma ajast	103 (T)	45 (O)
3. hüvedega - hüvedeta	51 (H-)	99 (H+)

Ülaltoodud võrdlus osutab, et eelistatakse õppetöö korraldamise mudeleid, kus osalemine on vabatahtlik, osalemine toimub teenistusajast ja õpingud on seotud järgnevate hüvedega (vastava vastusevariandi valis 34 vastajat – vt tabel 6). Vastupidiselt sellele on kõige vähem toetatud mudeliks kohustuslik õppetöö, mis toimub omast ajast ja mis ei ole seotud täiendavate hüvedega. Vastava vastusevariandi valis ka ainult 5 vastajat. Tabelist 7 on näha, et erinevus kohustusliku- ja vabatahtliku õppetöö vahel on võrreldes teiste faktoritega väiksem. Võrreldes (tabelis 6) mudeleid VTH+ ja KTH+ näeme, et nende eelistamise vahe on samuti suhteliselt väike (vastavad skoorid on 34 ja 30). Sellest võiks järeldada, et vastajatele

on olulisem see, et nad ei peaks kulutama õppetööks oma isiklikku aega ning nad eelistavad õpingute seost hilisemate hüvedega.

(b) etteantud tingimusel kaugõppes osalemine

Vanemallohvitseridel paluti teha valik etteantud tingimustel kaugõppes osalemise kohta.

Kaugõppekoolitusega kaasnesid kolm lisatingimust:

- 1) õppimise ajal sissetulek langeb;
- 2) kaugõppes osalemiseks saab tööst vabu päevi;
- 3) peale õpinguid varasemat palka tõstetakse.

53,6 % vastanutest soovis sellistel tingimustel kaugõppes osaleda ja 42 % ei soovinud. 4,4 % jättis eelistuse märkimata.

Antud vastustest võib järeldada, et mistahes tingimustel on alati neid, kes ei ole huvitatud kaugõppes osalemisest. Andmetöötlusel on selgunud, et need allohvitserid, kes ei pea võimalikuks kaugõppe kasutamist väljaõppes, kalduvad negatiivsemalt suhtuma ülaltoodud tingimustel kaugõppes osalemisse ($r = 0,33$).

4.3.3. Kaugõppes osalemise mõju teenistusülesannete täitmisele

Uuriti ülemate hinnanguid kaugõppes osalemise mõju kohta teenistusülesannete täitmisele. 67,9% vastanutest leidsid, et teenistusülesannete täitmine pigem ei kannata ja 32% leidsid, et teenistusülesanded pigem kannatavad kaugõppes osalemise korral. Nendel, kes arvasid, et teenistusülesannete täitmine võib kannatada, paluti omalt poolt pakkuda võimalusi selle vältimiseks. Ettepanekuid tegid ka need, kes leidsid et teenistusülesannete täitmine ei saa kannatada. Esitatud arvamused on esitatud kontentanalüüsi tabelis 8

T a b e l 8

Ettepanekud teenistuse korraldamiseks õppimise ajal

Jrk nr.	Väide	Esinemise sagedus
1.	ülesannete delegeerimine	9
2.	võib õppida vabast ajast	4
3.	efektiivsem töö planeerimine	3
4.	nädala jooksul vaba päeva andmine	1
5.	ajutine ametikoha vahetus	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited ülemate vastuste kohta, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused:

väide 'ülesannete delegerimine' - "osa alluva teenistusülesandeid tuleb delegerida teistele alluvatele või määrata kohusetäitja";

väide 'efektiivsem töö planeerimine' - "kui alluv õpib kuni 8h nädalas, ei sega see teenistust, tuleb lihtsalt planeerida ja koordineerida tööd teistmoodi".

Esitatud andmed osutavad sellele, et domineerib positiivne suhtumine õppimise ja teenistusülesannete täitmise samaaegsele võimalikkusele. Andmetöötlustest selgus mõõdukas korrelatsioon ($r = 0,44$) teenistusülesannete võimaliku kahjustamise ja isikliku kaugõppekogemuse vahel. Need ülemad kellel on isiklik kogemus teenistuse kõrvalt õppimises, kalduvad arvama, et teenistusülesanded pigem ei saa kahjustada.

4.3.4. Kaugõppe ja statsionaarõppe rakendamise positiivsed ja negatiivsed küljed

Vanemallohvitseridelt sooviti saada hinnanguid statsionaarõppe ja kaugõppe vormis õppimise positiivsetele ja negatiivsetele külgedele. Võrdlusmoment soodustab vastajal välja tuua ühe variandi eelised võrreldes teisega ja vastupidi.

(a) statsionaarõppe positiivsed ja negatiivsed küljed

Vastajad said vabavastuse vormis kirjeldada statsionaarõppe eeliseid ja puuduseid. Statsionaarõppe eelistena esitatud seisukohad on üldistatult näidatud kontentanalüüsi tabelis 9 ning statsionaarõppe negatiivseid külgi kirjeldavad seisukohad tabelis 10.

T a b e l 9

Statsionaarõppega kaasnevad eelised:

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
1.	puuduvad segavad faktorid ja on võimalik täielikult pühenduda õppimisele	28
2.	vaheldus	10
3.	suhtlemine ja koostöö teistega	6
4.	vahetu kontakt koolitajaga	5
5.	konsentreeritum ja pidevam õpe	4
6.	uued teadmised ja kogemused	2
7.	positiivne juhul, kui toimub välisriigis	1
8.	ühtne väljaõpe ei kannata	1
9.	praktiline õpe	1
10.	ei sega pereelu	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited vanemallohvitseride vastustest, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused:

väide 'puuduvad segavad faktorid ja on võimalik täielikult pühenduda õppimisele' - "saab ennast täielikult pühendada õpetavale materjalile";

väide 'suhtlemine ja koostöö teistega' - ” koostöö kaitseväelastega, keda ei tunne- st. kaitseväelased teistest pataljonidest”.

T a b e l 10

Statsionaarõppe negatiivsed küljed

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
1.	pereelu kannatab	31
2.	materiaalsed ebamugavused	16
3.	probleemid transpordiga	5
4.	olmetingimuste halvenemine	3
5.	sportimistingimused võivad halveneda	2
6.	oma üksusest eemal-alaline teenistus kannatab	2
7.	võib tekkida teatud varustuse puudulikkus	1
8.	õppematerjalide puudulikkus	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited vanemallohvitseride vastustest, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused.

väide 'pereelu kannatab' - ” näide 1. pere on kaugel; näide 2. väeosas ei oleks ebameeldivusi; kodust ei saaks küll nii kaua ära olla, kuna elan oma majas”.

väide 'materiaalsed ebamugavused' - ” üle kahe nädala pikkusel kursusel tekib küllalt suur rahaline kahju, kuna käin nädalavahetusel pere juures”.

(b) kaugõppe positiivsed ja negatiivsed küljed

Vastajad said vabavastuse vormis kirjeldada kaugõppe eeliseid ja puudusi. Kaugõppe eelistena esitatud seisukohad on üldistatult esitatud kontentanalüüsi tabelis 11 ning kaugõppe negatiivseid külgi kirjeldavad seisukohad tabelis 12.

T a b e l 11

Kaugõppega kaasnevad eelised

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
1.	saab samal ajal täita teenistusülesandeid kui ka õppida	18
2.	pereelu ei kannata	11
3.	saab õppimisaega ise planeerida	5
4.	pole materiaalseid ebamugavusi	4
5.	vaheldus	3
6.	alternatiiv statsionaarõppele	2
7.	pole ajaraiskamist	2
8.	saab kasutada õpitut kohe praktikas	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited vanemallohvitseride vastustest, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused.

väide 'pereelu ei kannata' - "näide 1. ei pea olema oma perest eemal; näide 2. elukohta ei ole vaja muuta, samuti perele jääb aega".

väide 'saab samal ajal täita teenistusülesandeid kui ka õppida' - "saab oma teenistusülesannete kõrvalt õppida ja ennast täiendada".

T a b e l 12

Kaugõppe negatiivsed küljed

Jrk nr.	Väide	Esinemissagedus
1.	teenistusülesanded segavad õppimist ja vastupidi	22
2.	aja puudus	15
3.	lisakoormus	3
4.	pereelu kannatab	2
5.	materiaalsed ebamugavused	1
6.	mõningane arusaamatus info vastuvõtmisel	1
7.	arvuti kasutamine raskendatud	1

Järgnevalt on esitatud mõned näited vanemallohvitseride vastustest, mille põhjal on tehtud vastavad üldistused:

väide 'teenistusülesanded segavad õppimist ja vastupidi' - "näide 1. töökoormus võib sel ajal suur olla; näide 2. kahte asja korraga on küllaltki raske ühtmoodi hästi teha";

väide 'aja puudus' - "näide 1. ei oska öelda, võib-olla jääb lihtsalt vaba aega väheks; näide 2. vaba aega jääb väheks ja tekib stress".

Esitatud andmed osutuvad sellele, et statsionaarõppe eelistena tuuakse kõige sagedamini esile segavate faktorite puudumist (28 vastajat) ning kaugõppe eelistena õppimise võimalikkust tööülesandeid katkestamata (18 vastajat). Sellest järeldub, et allohvitseride jaoks on mõlema õppetöö korraldamise vormi osas ühtviisi olulisi eelistusi ning väljaõppe organiseerimisel ei tohiks tugineda ainult ühele õppevormile.

On oluline teada potentsiaalsete õppijate ja nende ülemate eelistusi õppetöö korraldamise erinevate vormide osas. Ülemate toetusest hakkab sõltuma alluvate kaugõppes osalemise võimalused ja vanemallohvitseridest nende motivatsioon kursusel osalemiseks.

Kui me kasutame väljaõppe teatud etappides kaugõpet, siis tuleks arvestada sellega, et ca 50% allohvitseridest ja nende ülematest eelistavad vanemallohvitseride teadmiste täiendamiseks statsionaarõpet kaugõppele. Alati peaks jääma võimalus täismahus statsionaarkursuse tarbeks. Iseasi on see, kas selle kursuse intensiivsus on õppurile vastuvõetav. Kaugõppe edukuse seisukohast on oluline see, et enamus ülematest ja vanemallohvitseridest toetavad kaugõppe teel allohvitseride õpetamist.

Uurimistulemuste põhjal võib väita, et allohvitserid näevad kaugõppe eelistena ja statsionaarõppe puudustena samu valdkondi, millele on tähelepanu juhtinud ka teised autorid.

Kaugõppe positiivsetest külgedest on kõige sagedamini mainitud (a) õppimise võimalikkust samaaegselt teenistusülesannete täitmisega (vt nt: Kiili J, Kiili M 1999:10); (b) võimalust õppida elukohta vahetamata (vt nt: Winkler, Leonard, Shanley 2001:30); (c) õppimisaja ise planeerimise võimalust (vt nt: Koefoed 2003). Samas on näha, et kaugõppe puudustena tuuakse põhiliselt esile aja puudust ning võimalikke raskusi tööga toimetulekul. Kaugõppe puudused saab kõrvaldada, kui neile spetsiaalselt tähelepanu pöörata. Teenistusülesanded ei hakka segama õppimist juhul, kui ülem alluva valikut toetab ning arvestab sellega ülesannete jagamisel.

KOKKUVÕTE

Lähtudes vanemallohvitseride tulevasesst karjäärüsteemist ja olemasolevatest kogemustest kaugõppe kasutamisel Eestis ning välisriikides võib järeldada, et kaugõppevormi kasutamine on nii vajalik kui ka võimalik. Kaugõppe sobivust täiendõppe korraldamiseks kinnitavad ka kaitseväe väljaõppe korraldamise eest vastutavate spetsialistide/ohvitseride arvamused. Järgnevalt saab välja tuua peamised põhjendused kaugõppe kasutamiseks vanemallohvitseride väljaõppes:

- 1) kaugõppe kasutamine võimaldaks korraldada erineva väljaõppetaustaga allohvitseride teadmiste ühtlustamist;
- 2) kaugõppe kasutamine annaks võimaluse varemõpitu kordamiseks üle pika aja õppetöösse lülituvatele allohvitseridele;
- 3) kaugõppevormis õpingute kasutamine statsionaarsete kursuste eelõppena võimaldaks lühendada statsionaarse õppetöö kestust, ning seega lühendaks õppuri eemalviibimist alalisest teenistusest ja perekonnast. See võiks soodustada allohvitseride suuremat osalemist täiendõppes.

Kokkuvõtlikult saab välja tuua, et (a) kaugõppe kasutamine vanemallohvitseride väljaõppe korraldamisel tõstab väljaõppe kättesaadavust, (b) tõstab statsionaarõppena läbiviidava kursuse kvaliteeti ja vähendab ka õpetamisega seotud kulusid.

Käesoleval hetkel on kaitseväes olemas tehnoloogiline baas internetipõhiste kaugõppekursuste korraldamiseks. Empiirilise uurimusega selgitati õppijate valmisolekut ja võimalusi sellises õppetöös osalemiseks. Tulemuste põhjal saab järeldada, et:

- 1) enamusel allohvitseridest on olemas vajalik arvuti kasutamise oskus, kuid esialgu tuleks kaugõppekursuste käivitamisel silmas pidada, et võib esineda õppureid, kes vajavad enne kursuse algust täiendavat arvuti kasutamise õpet;
- 2) optimaalne õppetöö koormus nädalas võiks olla 4 tundi;
- 3) kaugõppe õnnestumiseks on oluline väeosade toetus, kuna paljud allohvitseridest ei oma hetkel igapäevast vaba juurdepääsu arvutile ja internetile;
- 3) kaugõppe kasutamist teatud asjade õpetamisel peetakse üldjuhul võimalikuks;
- 4) nõudlus kaugõppe järele on olemas, kuna valikuvõimaluse puhul ligikaudu pooled eelistavad õppimist statsionaarõppe asemel kaugõppes;
- 5) õppeprogrammi koostamisel tuleks arvestada vanemallohvitseride eelistusega õppida teenistuse ajast, kuna see peaks tõstma õppetöös osalemise motivatsiooni.

6) õppimine tuleks korraldada nii, et alalised teenistusülesanded ei kannataks (vastanutest kõige rohkem töid kaugõppe puuduseks seda, et teenistusülesanded segavad õppimist ja vastupidi).

Kokkuvõtlikult võib osutada sellele, et suurem osa potentsiaalsetest õppijatest omab olulisi oskusi kaugõppes osalemiseks ja kaugõppe järele on tekkinud arvestatav nõudlus ka lähtudes sihtgrupi vajadustest.

Uurimistulemusi arvestades on võimalik tulevikus organiseerida selline kaugõppe kursus, mis vastaks sihtgrupi ootustele ning samas võtaks arvesse ka olemasolevaid võimalusi kaugõppes osalemiseks. Kaugõpe sõjaväelises väljaõppes täidaks oma eesmärgi tõenäoliselt siis, kui sellist õppevormi kombineerida statsionaarõppega.

SUMMARY

In my research I have analysed the senior NCO training system and attempted to define the problems that cannot be solved effectively by the sole use of traditional training methods (i.e. face-to-face learning).

The problems arise from the new situation, where supplementary training modules are spread over quite a long period of time. Training centers are having a hard time sending experienced NCO-s to these traditional training courses, where the teacher and the student have to be at the same place at the same time.

In my work I have introduced ADL (the Advanced Distributed Learning) as a new and attractive learning method to teach NCO-s from distance via asynchronous instructions, where the teacher and the student do not have to be at the same place and even not conduct their studies at the same time.

I have also examined some experts responsible for the field of training who have supported my idea.

To study the readiness of senior NCO-s to attend ADL-courses, I have conducted a questionnaire and asked the NCO-s and their superiors to fill it out.

The results show that it is possible to start supplementary training for NCO-s, using web-based ADL-courses. The conclusion is based on the information that NCO-s are experienced in using computers and it is possible for them to attend such courses. About 50% of NCO-s answered that they would prefer ADL-courses, if possible. These results indicate that there is a demand for ADL.

It is not my suggestion to replace the entire traditional training system with a fully ADL-based one. Instead, I would recommend the use of blended courses, where some parts of the instruction would be given in the form of ADL-courses (the teacher and the learner separated in time and space) and some parts in the form of traditional training (i.e. the face-to-face method).

KASUTATUD KIRJANDUS

Kiili, J., Kiili, M. 1999. *Sissejuhatus kaugkoolitusse*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli kirjastus

Shanley, M. G., Leonard, H. A., Winkler, J. D. 2001. *Army Distance Learning. Potential for Reducing Shortages in Army Enlisted Occupations*. Santa Monica: RAND.

Winkler, J. D., Leonard, H. A., Shanley, M. G. 2001. *Army Distance Learning and Personnel Readiness*. Santa Monica: RAND.

Leonard, H. A., Winkler, J. D., Hove, A., Ettetdgui, E., Shanley, M. G., Sollinger, J. 2001. *Enhancing Stability and Professional Development Using Distance Learning*. Santa Monica: RAND.

Kasutatud allikad:

Laanpere, M. 2001. „Avatud õppe ja kaugkoolituse võimalikud arengumudelid Eestis“. Tallinna Pedagoogikaülikooli elektrooniline ajakiri "Infofoorum" 15. juuni 2001.
<<http://www.tpu.ee/~i-foorum/ifoorum5/Mart.htm>>, (11.01.03).

Virkus, S. 1996. „Kaugkoolitus kui kaasaegne koolitusvorm ja meetod infoteaduse erialal“. Tallinna Pedagoogikaülikooli elektrooniline ajakiri "Infofoorum" 11. november 1996.
<<http://www.tpu.ee/~i-foorum/sir.htm>>, (10.03.03).

Virkus, S. 2001. „Avatud õppe ja kaugkoolituse mõiste“. Tallinna Pedagoogikaülikooli elektrooniline ajakiri "Infofoorum" 15. juuni 2001.
<<http://www.tpu.ee/~i-foorum/ifoorum5/sirjeter.htm>>, (11.01.03).

Normak, P. 1997. „Kaugkoolituse süsteem ja arengusuunad Tallinna Pedagoogikaülikoolis“. Tallinna Pedagoogikaülikooli elektrooniline ajakiri "Infofoorum" 17. august 1997.
<<http://www.tpu.ee/~i-foorum/pee.htm>>, (28.12.02).

Liiva, A. 2001. „Õpitarkvarast, aga mitte ainult“. Õpetajate Leht Online. 20. aprill 2001.
<<http://www.opleht.ee/Arhiiv/2001/20.04.01/dialoog/1.shtml>>, (02.08.03).

Remi, K. J. 2002. „Julge samm e-õppes on kokkuhoid ajas ja rahas“. "Äripäev" 9. mai 2002.
<<http://www.edukas.ee/index.php?go=3&t=5&i=5>>, (02.08.03).

Wheeler, S. 2002. „Student perceptions of learning support in distance education“. Quarterly Review of Distance Education, Winter2002, EBSCO Publishing.
<<http://search.epnet.com/>>, (02.09.03).

Fletcher, J. D. 2003. „The Case for Technology in Advanced Distributed Learning“. Institute for Defense Analyses, 2003, Alexandria, VA 22311
<<http://search.epnet.com/>>, (06.06.03).

Curda, S. K., Curda, L. K. 2003. „Advanced Distributed Learning. A Paradigm Shift for Military Education.“. Quarterly Review of Distance Education, Spring2003, Vol. 4, EBSCO Publishing.
<<http://search.epnet.com/>>, (02.09.03).

Ellsworth, S. 2002. „Training or Performance Improvement?“. Military Review, Nov-Dec2000, EBSCO Publishing.
<<http://search.epnet.com/>>, (06.06.03).

Eskey, M. T. 2002. „Recruiting Distance Learning“. THE Journal, Dec 2002, EBSCO Publishing.
<<http://search.epnet.com/>>, (06.06.03).

Toomik, S. KV Lahingukooli õppejaoskonna planeerimis- allohvitser (KJ Peastaabi „väljaõppe struktuuri reformimise“ töögrupi liige). 2002. Intervjueerinud autor 20.detsembril Võrus. Intervjuu protokollitud ja „vanemallohvitseride karjääriprojekt“ elektroonilisel kujul autori erakogus.

Salekeišin, A. Kaitsejõudude Peastaabi personaliosakonna kaitseväe hariduse- ja väljaõppe jaoskonna ülem. 2003. Intervjueerinud autor 17.septembril Tallinnas. Helikassett autori erakogus.

Laaniste, T. KV Lahingukooli ülem. 2003. Intervjueerinud autor 10.septembril Võrus. Helikassett autori erakogus.

Kaupo Kaiv <kaupo.kaiv@mail.ee>. 15.09.2003 kirja vastus: „KVÜÕA Täiendõppekeskuse kaugõppekursuste kogemused“. Major Ülo Raudmäe <yloraudmae@hotmail.ee>. 19.09.2003.

Kaupo Kaiv <kaupo.kaiv@mail.ee>. 11.09.2003 kirja vastus: „Kaugõppekogemused Taanis“. Taani relvajõudude esindaja, KL ülema nõuniku, kaptenleitnant Jens Koefoed. Vahendanud tõlk Karin Andersen <karin.andersen@mail.ee>. 19.09.2003.

Kaitseväe juhataja 21.02.2001.a käskkiri nr 103.

Kaitseväe juhataja 19.06.2001.a käskkiri nr 484.

Kaitseväe juhataja 19.06.2002.a käskkiri nr 523P.

Kaitseväe juhataja 20.02.2003.a käskkiri nr 155P.

Kaitseväe juhataja 18.06.2003.a käskkiri nr 537P.

Kaitseväe juhataja 17.04.2002.a käskkiri nr 124.

Küsitlusleht vanemallohvitseride ülematele

Käesoleva küsimustiku eesmärgiks on selgitada kaugõppe rakendamise võimalusi kaadriallohvitseride väljaõppes.

Pöördun Teie poole eesmärgiga saada informatsiooni nende võimaluste ja tingimuste kohta, mida väeosa saab töötavale vanemallohvitserile pakkuda sel perioodil kui ta osaleb õppetöös. Saadud vastuseid kasutan oma diplomitöö ("Kaugõppe kasutamise vajalikkus ja võimalused Kaitseväes vanemallohvitseride väljaõppes") kirjutamisel. Samuti edastatakse küsitluse kokkuvõtted KVLK õppeosakonnale. Kogutud andmeid esitan ainult üldistatud ja anonüümsel kujul ning täidetud küsimustikud hävitan hiljemalt 01.06.2004.a.

Kaugõppe all pean silmas sellist õpetamise vormi, kus õpetaja ja õppurid on üksteisest lahus ruumiliselt ja ajaliselt või ainult ruumiliselt. Kaugõpe võib olla näiteks kiriõpe, kus õpetaja ja õppuri vaheline koostöö toimub kirjavahetuse teel. Samuti võib kaugõpe põhineda elektroonilistel sidevahenditel, kus ülesandeid ei saadeta mitte kirja teel, vaid interneti kaudu, kasutades selleks vajalikke tööprogramme. Kaugõpe eeldab õppijalt iseseisvat õppimist teenistuse ajast - või oma vabast ajast. Hetkel on Kaitseväes kaugõppe korras õpetatud reserv- ja erialaohvitserid.

Alljärgnevalt olen koostanud küsitluslehe, millele palun anda võimalikult otsekoheseid vastuseid. Valikvastuste puhul märkige teile sobivate variantide ette sulgudesse rist [näiteks:

(X)]Avatud küsimustele vastake võimalikult arusaadavalt.

Küsimustik puudutab **vanemallohvitserid** kes teenivad Teie alluvuses.

NB! PALUN VASTAKE KÕIGILE KÜSIMUSTELE

1 Kui palju aega oleks teil võimalik oma alluvale iseseisvaks õppetöökse teenistuse ajast eraldada?

- ( ) ei ole üldse aega
- ( ) 4 tundi nädalas
- ( ) 8 tundi nädalas
- ( ) üle 8 tunni nädalas

2 Kui Teie alluv tegeleb teenistuse ajast iseseisva õppimisega 6 tundi nädalas, kas sellisel juhul jäävad tema teenistusülesanded osaliselt täitmata?

- ( ) jäävad
- ( ) pigem jäävad
- ( ) pigem ei jää
- ( ) ei jää

3. Kui te leiate, et õppimise tõttu jäävad alluva teenistusülesanded osaliselt täitmata, siis milliseid võimalusi näete selleks, et samade ülesannete täitmine siiski toimuks?

.....
 .....
 .....

4. Millised võimalused saaksite tagada iseseisva õppimise ajaks sellisele potentsiaalsele õppijale?

- ( ) arvuti kasutamise võimalus ilma interneti ühenduseta
- ( ) arvuti kasutamise võimalus koos interneti ühendusega
- ( ) omaette õppimise koht (kabinet, klassiruum)
- ( ) õppimine samas toas koos teiste kaadrisõjaväelastega
- ( ) õppimine väljaspool väeosa (kodus, raamatukogus,
- ( ) selliseid tingimusi pole võimalik pakkuda

5. Milline variant oleks teile, kui potentsiaalse õppija ülemale sobilikum?

( ) alluv viibib täiendõppel 2 nädalat sõjaväelises õppeasutuses (oma väeosast eemal)

( ) alluv õpib kaugõppe korras ja kulutab õppimisele 10 nädala jooksul 6 tundi nädal.

6. Kas Teie arvates oleks reaalne, et lisaks statsionaarsele õppele sõjaväelistes õppeasutustes võiks teatud asju õpetada ka kaugõppe korras teenistuse kõrvalt (näiteks: kompanii vanema kursusele eelneks ettevalmistav etapp kaugõppe näol)

( ) jah

( ) ei

Palun põhjendage.

.....
.....
.....
.....

7. Kas Teil on olemas isiklik kogemus töö kõrvalt õppimises?

( ) jah

( ) ei

Milline?.....

.....
.....

8. Kas Teil on olnud alluvaid, kes osalevad töö kõrvalt kaugõppekursustel?

( ) jah

( ) ei

Kuidas on tagatud sellistele alluvatele õppimise võimalused ?

.....
.....
.....

9. Kirjutage palun oma:

sugu: ( ) mees, ( ) naine

vanus:.....

ametikoht.....

antuda metikohal teenitud aeg

(aastad/kuud).....

tegevteenistuses oldud aeg

(aastad/kuud).....

Tsiviilharidus ( ) põhi-, ( ) kesk-, ( ) kutsekesk- või keskeri-, ( ) kõrgem haridus

Teaduskraad.....

Sõjaline haridus (v.a. ajateenistus).....

Palun kontrollige enne küsimustiku tagastamist, et kõikidele küsimustele oleks antud vastus.

Juhul kui tekib mingeid lisaküsimusi või täiendavaid kommentaare siis võite võtta ühendust uurimistöö läbiviijaga.

Kontaktandmed: leitnant Kaupo Kaiv;

Tel: 056633587; mail'i aadress: kaupo.kaiv@mail.ee

Täna meeldiva koostöö eest!

Küsitlusleht vanemallohvitserile

Käesoleva küsimustiku eesmärgiks on selgitada kaugõppe rakendamise võimalusi kaadriallohvitseride väljaõppes.

Pöördun Teie poole eesmärgiga saada informatsiooni, mis aitaks kaasa antud probleemi analüüsile. Saadud vastuseid kasutan oma diplomitöö ("Kaugõppe kasutamise vajalikkus ja võimalused Kaitseväes vanemallohvitseride väljaõppes") kirjutamisel. Samuti edastan küsitluse kokkuvõtted KVLK õppeosakonnale.

Kogutud andmeid esitan ainult üldistatud ja anonüümsel kujul ning täidetud küsimustikud hävitan hiljemalt 01.06.2004.a.

Kaugõppe all pean silmas sellist õpetamise vormi, kus õpetaja ja õppurid on üksteisest lahus ruumiliselt ja ajaliselt või ainult ruumiliselt. Kaugõpe võib olla näiteks kiriõpe, kus õpetaja ja õppuri vaheline koostöö toimub kirjavahetuse teel. Samuti võib kaugõpe põhineda elektroonilistel sidevahenditel, kus ülesandeid ei saadeta mitte kirja teel, vaid interneti kaudu, kasutades selleks vajalikke tööprogramme. Kaugõpe eeldab õppijalt iseseisvat õppimist teenistuse ajast - või oma vabast ajast. Hetkel on Kaitseväes kaugõppe korras õpetatud reserv- ja erialaohvitserid.

Alljärgnevalt olen koostanud küsitluslehe, millele palun anda võimalikult otsekoheseid vastuseid. Valikvastuste puhul märkige teile sobivate variantide ette sulgudesse rist [näiteks:

(X)]. Avatud küsimustele vastake võimalikult arusaadavalt

NB! PALUN VASTAKE KÕIGILE KÜSIMUSTELE

1. Kui sageli töötate arvutiga?

- ( ) ei tööta üldse
- ( ) harvem kui kord kuus
- ( ) vähemalt korra kuus
- ( ) vähemalt iga nädal
- ( ) vähemalt iga päev

2. Milleks kasutate arvutit ja milliseid programme te sealjuures kasutate?

- ( ) Tekstide kirjutamiseks
- ( ) Andmebaasidesse sissekannete tegemiseks
- ( ) Tabelarvutuseks
- ( ) Muusika ja heli vaatamiseks/kuulamiseks
- ( ) Elektrooniliste kirjade saatmiseks (E-mail)
- ( ) Mängimiseks
- ( ) Internetist informatsiooni otsimiseks
- ( ) Muu, mis?

.....

3. Milliseid arvutiprogramme te alljärgnevate funktsioonide täitmiseks kasutate?

- ( ) Tekstide kirjutamiseks (nt Ms Word) .....
- ( ) Tabelarvutuseks (n. Ms Excel).....
- ( ) Internetist informatsiooni otsimiseks (n. Internet Explorer).....
- ( ) Andmebaasidesse sissekannete tegemiseks
- või neist info otsimiseks (nt MS Access).....
- ( ) muusika ja heli vaatamiseks/kuulamiseks (nt RealeOne, Windows Media Player).....
- ( ) failide kopeerimine võrgus (nt Cute FTP, WS FTP).....
- ( ) muu, mis?

.....

4. Millistel juhtudel alljärgnevatest eelistate osalemist kaugõppe korras pakutavas täiendõppes (eeldades, et sissetulek säilib)?

- juhul, kui õppimine on kohustuslik, toimub teenistuse ajast ja osalemisega ei kaasne otseseid hüvesid
- juhul, kui õppimine on kohustuslik, toimub teenistuse ajast ja osalemisest sõltub auastmes ülendamine või kõrgemale ametikohale määramine
- juhul, kui õppimine on kohustuslik, toimub vabast ajast ja osalemisega ei kaasne otseseid hüvesid
- juhul, kui õppimine on kohustuslik, toimub vabast ajast ja osalemisest sõltub auastmes ülendamine või kõrgemale ametikohale määramine
- juhul, kui õppimine on vabatahtlik, toimub teenistuse ajast ja osalemisega ei kaasne otseseid hüvesid
- juhul, kui õppimine on vabatahtlik, toimub teenistuse ajast ja osalemisest sõltub auastmes ülendamine või kõrgemale ametikohale määramine
- juhul, kui õppimine on vabatahtlik, toimub vabast ajast ja osalemisega ei kaasne otseseid hüvesid
- juhul, kui õppimine on vabatahtlik, toimub vabast ajast ja osalemisest sõltub auastmes ülendamine või kõrgemale ametikohale määramine

5. Kas olete nõus osalema kaugõppe kursusel tingimusel, et saate tööst vabu päevi õppimiseks ning Teie sissetulek langeb, kuid pärast õpingute lõppu Teie varasemat palka tõstetakse?

- jah
- ei

6. Kui palju aega oleks teil võimalik pühendada teenistuse ajast iseseisvale õppimisele?

- ei ole üldse aega
- 4 tundi nädalas
- 8 tundi nädalas
- üle 8 tunni nädalas

7. Kas Teie arvates oleks reaalne, et lisaks statsionaarsele õppele (näiteks viibimine kursustel KV Lahingukoolis) võiks teatud asju õpetada ka kaugõppe korras teenistuse kõrvalt (näiteks: kompanii vanema kursusele eelneks ettevalmistav etapp kaugõppe näol).

- jah
- ei

Palun põhjendage.

.....

.....

.....

.....

8. Kas Teil on võimalik õppida ja kasutada arvutit väljaspool teenistusaega (õhtuti, nädalavahetustel)?

- tõenäoliselt mitte
- on, kuid mitte kodus
- on võimalik ka kodus

9. Milline variant oleks teile, kui õppijale sobilikum?

- viibite täiendõppel 2 nädalat sõjaväelises õppeasutuses (oma väeosast eemal)
- õpite kaugõppe korras ja kulutate õppimisele 10 nädala jooksul 6 tundi nädal. (teenistuse ajast)

10. Mis on teie jaoks positiivset statsionaarses väljaõppes viibides(sõjaväelises õppeasutuse oma väeosast ja elukohast eemal)?

.....
.....
.....

11. Millised ebamugavused võivad tekkida Teie jaoks statsionaarses väljaõppes viibides(sõjaväelises õppeasutuse oma väeosast ja elukohast eemal)?

.....
.....
.....

12. Mis on teie jaoks positiivset kaugõppe korras õppides (teenistusülesannete kõrvalt)?

.....
.....
.....

13. Millised ebamugavused võivad tekkida Teie jaoks kaugõppe korras õppides (teenistusülesannete kõrvalt)?

.....
.....
.....

Kirjutage palun oma:

sugu: ( ) mees, ( ) naine

vanus:.....

ametikoht.....

antud ametikohal teenitud aeg

(aastad/kuud).....

tegevteenistuses oldud aeg

(aastad/kuud).....

Tsiviilharidus ( ) põhi-, ( ) kesk-, ( ) kutsekesk- või keskeri-, ( ) kõrgem haridus

Teaduskraad.....

Sõjaline haridus (v.a. ajateenistus).....

Palun kontrollige enne küsimustiku tagastamist, et kõikidele küsimustele oleks antud vastus.

Juhul kui tekib mingeid lisaküsimusi või täiendavaid kommentaare siis võite võtta ühendust uurimistöö läbiviijaga.

Kontaktandmed: leitnant Kaupo Kaiv;

Tel: 056633587; **mail'i aadress:** kaupo.kaiv@mail.ee

Täna meeldiva koostöö eest!

Vanemallohvitseride karjäärisüsteem (projekt)

